

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ, МАРКЕТИНГУ ТА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Інвестиційно-інноваційний розвиток територій»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, групи ЕМРМ-24-1,
спеціальності 051 «Економіка»,
освітня програма «Економіка міста та регіону»

(підпис)

Корнієцького Дениса Валерійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

(підпис)

Корж Марина Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Скорик Марина Олегівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «12» 01 2026 № 7

Завідувач кафедри

(підпис)

Паянок Тетяна Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

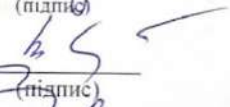
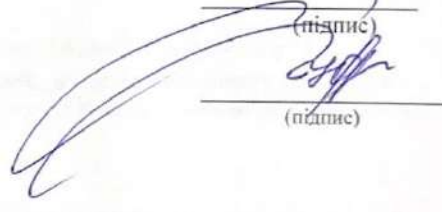
Ірпінь – 2026

Реєстрація № 78 21.01.26 Осід
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 20.01.26 М.А.
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 90 4.02.26р.
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Г. В. Охріменко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: М. О. Скорик
(підпис) (ініціали, прізвище)
 Т. М. Таченок
(підпис) (ініціали, прізвище)
 Т. Б. Юр'єва
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	30		16.01.26р.
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	48		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	19		
5. Апробація	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	42		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

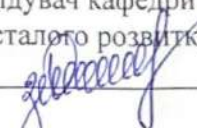
Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5	4.02.26р.	Оприлюднено Скорик М. Підпис Т. Юркова В. Підпис М.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	B	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	CX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра економічної політики та сталого розвитку
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економіка міста та регіону»

Затверджую
Завідувач кафедри економічної політики
та сталого розвитку
 М.О. Скорик

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Корнієцькому Денису Валерійовичу**

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Інвестиційно-інноваційний розвиток територій».

Затверджена наказом ректора від 02.12.2024 р. № 1798

2. Строк здачі закінченої роботи 16.01.2026 р.

3. Цільова установка – розроблення пропозицій щодо удосконалення теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій інвестиційно-інноваційного розвитку територій, з урахуванням ролі інноваційно-інвестиційного потенціалу та можливостей міжтериторіального партнерства.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретико-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційно-інноваційного розвитку територій.

Об'єктом дослідження є процеси стратегічно орієнтованого розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій.

База дослідження: органи державної влади та місцевого самоврядування України, фінансові та інвестиційні інститути, суб'єкти господарювання різних форм власності, що здійснюють інноваційну та інвестиційну діяльність і складають фінансову, статистичну та іншу офіційну звітність, а також аналітичні та регуляторні інституції, які формують і реалізують державну та регіональну політику у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

4. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, дані офіційної статистики, статистична звітність України, її регіонів територіальних громад.

5. Перелік графічного матеріалу - 6 рисунків і 3 таблиць.

6. Зміст кваліфікаційної роботи: РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ; 1.1. Сутність, економічний зміст та класифікаційні характеристики інноваційно-

інвестиційного потенціалу територій; 1.2. Міжтериторіальне партнерство держав як механізм узгодження управління інноваційно-інвестиційним розвитком територій; РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДИНАМІКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ; 2.1. Динаміка та структурні зрушення інноваційних та інвестиційних процесів в економіці України; 2.2. Дослідження механізмів управління інвестиційними процесами територіального розвитку; РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТА МІСЦЕВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.

7. Календарний план виконання роботи

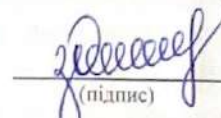
№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел і складання плану роботи	До 23.10.2024	20.10.24
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання керівнику	До 15.04.2025	14.10.24
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання керівнику	До 27.06.2025	29.06.25
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання керівнику	До 25.11.2025	25.11.25
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	До 09.01.2026	07.01.26
6.	Перевірка на плагіат та отримання відгуку керівника роботи	До 16.01.2026	10.01.26
7.	Попередній захист	20.01.2026	20.01.26
8.	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	21.01.2026	21.01.26
9.	Захист роботи	06.02.2026	04.02.26

8. Дата видачі завдання 23.10.2024

9. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис) Корж М.А.
(прізвище, ініціали)

10. Керівник освітньо-професійної програми

(підпис) Скорик М.О.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис) Корнієцький Д.Е.
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи: «Інвестиційно-інноваційний розвиток територій»

Мета роботи полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень і розробленні практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційно-інноваційного розвитку територій.

Завданнями роботи є:

- дослідити сутність, економічний зміст та класифікаційні характеристики інноваційно-інвестиційного потенціалу територій;
- охарактеризувати міжтериторіальне партнерство держав як механізм узгодження управління інноваційно-інвестиційним розвитком територій;
- проаналізувати динаміку та структурні зрушення інноваційних та інвестиційних процесів в економіці України;
- визначити механізми управління інвестиційно-інноваційними процесами територіального розвитку;
- обґрунтувати напрями вдосконалення державної та місцевої політики у сфері інвестиційно-інноваційного розвитку територій.

Об'єктом дослідження є процеси стратегічно орієнтованого розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій в умовах поглиблення міжтериторіального партнерства.

База досліджень – органи державної влади та місцевого самоврядування України, фінансові та інвестиційні інститути, суб'єкти господарювання різних форм власності, що здійснюють інноваційну та інвестиційну діяльність і складають фінансову, статистичну та іншу офіційну звітність, а також аналітичні та регуляторні інституції, які формують і реалізують державну та регіональну політику у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

За результатами дослідження сформульовані у кваліфікаційній роботі положення, висновки, рекомендації та пропозиції спрямовані на вдосконалення теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку територій з урахуванням взаємозв'язку інноваційних та інвестиційних процесів, ролі інноваційно-інвестиційного потенціалу та можливостей міжтериторіального партнерства.

Науково-практична значимість одержаних результатів полягає у можливості їх використання органами місцевого самоврядування при формуванні стратегічних орієнтирів інвестиційно-інноваційного розвитку територій та реалізації міжтериторіального партнерства.

Результати теоретичного дослідження, представлені у даній кваліфікаційній роботі, можуть бути використані в освітньому процесі Державного податкового університету при викладанні дисципліни «Економіка регіону та регіональна політика».

Кваліфікаційна робота містить 76 сторінок, 3 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел з 40 найменувань, 4 додатки.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційний потенціал, міжтериторіальне партнерство, інноваційна політика, інноваційні технології.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2025.

Рік захисту роботи 2026.

ABSTRACT

The topic of the qualification work: «Investment and innovative development of territories»

The purpose of the work is to scientifically substantiate theoretical and methodological provisions and develop practical recommendations for the activation of investment and innovative development of territories.

The objectives of the work are:

- to investigate the essence, economic content and classification characteristics of the innovation and investment potential of territories;
- to characterize the interterritorial partnership of states as a mechanism for coordinating the management of innovation and investment development of territories;
- to analyze the dynamics and structural shifts of innovation and investment processes in the economy of Ukraine;
- to determine the mechanisms for managing investment and innovation processes of territorial development;
- to substantiate the directions of improving state and local policy in the field of investment and innovative development of territories.

The object of the study is the processes of strategically oriented development of the innovation and investment potential of territories.

The subject of the study is the theoretical, methodological and applied principles of developing the innovative and investment potential of territories in the context of deepening interterritorial partnership.

The research base is state authorities and local governments of Ukraine, financial and investment institutions, business entities of various forms of ownership that carry out innovative and investment activities and compile financial, statistical and other official reporting, as well as analytical and regulatory institutions that form and implement state and regional policy in the field of innovative and investment development of territories.

Based on the results of the study, the qualification work formulated provisions, conclusions, recommendations and proposals aimed at improving theoretical and methodological provisions and practical recommendations for ensuring the investment and innovative development of territories, taking into account the interrelationship of innovation and investment processes, the role of innovative and investment potential and the possibilities of interterritorial partnership.

The scientific and practical significance of the results obtained lies in the possibility of their use by local governments in the formation of strategic guidelines for investment and innovation development of territories and the implementation of interterritorial partnership.

The results of the theoretical research presented in this qualification work can be used in the educational process of the State Tax University when teaching the discipline "Regional Economy and Regional Policy".

The qualification work contains 76 pages, 3 tables, 6 figures, a list of sources used from 40 items, 4 appendices.

Keywords: investments, innovations, investment and innovation potential, interterritorial partnership, innovation policy, innovative technologies.

Year of completion of the qualification work 2025.

Year of defense of the work 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	12
1.1. Сутність, економічний зміст та класифікаційні характеристики інноваційно-інвестиційного потенціалу територій.....	12
1.2. Міжтериторіальне партнерство держав як механізм узгодження управління інноваційно-інвестиційним розвитком територій.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	32
2.1. Динаміка та структурні зрушення інноваційних та інвестиційних процесів в економіці України.....	32
2.2. Дослідження механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами територіального розвитку	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТА МІСЦЕВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Протягом останніх років у практиці регіонального розвитку економічно розвинених країн відбулися суттєві трансформаційні зміни, що зумовили переосмислення підходів до формування та реалізації регіональної політики. Відбувається поступовий перехід від традиційних моделей вирівнювання територіальних диспропорцій, заснованих переважно на бюджетно-дотаційних механізмах, до комплексної багаторівневої системи управління інвестиційно-інноваційним розвитком територій. Така система орієнтована на активізацію внутрішнього потенціалу регіонів, упровадження інструментів міжтериторіального партнерства, посилення взаємодії органів публічного управління, бізнесу та громадянського суспільства, а також реалізацію спільних інвестиційно-інноваційних проєктів як ключових драйверів територіального зростання.

Водночас, попри поширення зазначених підходів у світовій практиці, регіональна політика, що реалізується в Україні, не забезпечила належних якісних зрушень у сфері інвестиційно-інноваційного розвитку територій. Недостатня результативність управлінських механізмів, фрагментарність стратегічного планування, обмежене використання сучасних інструментів стимулювання інноваційної активності та слабкий розвиток міжрегіональної й міжнародної співпраці призвели до поглиблення соціально-економічних диспропорцій. Унаслідок цього сформувалася значна асиметричність територій за рівнем інвестиційної привабливості, інноваційної спроможності та темпами економічного розвитку, що актуалізує необхідність наукового обґрунтування напрямів удосконалення управління інвестиційно-інноваційним розвитком територій.

Окремої уваги в наукових дослідженнях потребує проблема взаємозв'язку та взаємовпливу інноваційних і інвестиційних процесів. Нині залишаються недостатньо опрацьованими підходи до оцінювання інноваційно-інвестиційної взаємодії, визначення синергетичного ефекту, що

виникає внаслідок поєднання інноваційних і інвестиційних чинників, а також роль інноваційно-інвестиційного потенціалу у забезпеченні сталого та поступального розвитку територій. Тривалий час інноваційний і інвестиційний потенціали економічних систем аналізувалися із припущенням про їх відносну автономність, що обмежувало можливості формування комплексних управлінських рішень та розроблення ефективних рекомендацій щодо підвищення результативності їх реалізації в контексті досягнення цілей сталого розвитку.

З огляду на зазначене, наукове дослідження інвестиційно-інноваційного розвитку територій, з урахуванням синергетичної взаємодії інноваційних і інвестиційних процесів та ролі інноваційно-інвестиційного потенціалу, є своєчасним і суспільно значущим, що зумовлює актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Інформаційна основа роботи. Теоретико-методологічні та прикладні аспекти інвестиційно-інноваційного розвитку соціально-економічних систем, зокрема територій, ґрунтовно досліджуються у працях вітчизняних науковців, серед яких Н. Андрусак, О. Арєф'єва, А. Буряченко, Г. Возняк, В. Дикань, Я. Жаліло, С. Ілляшенко, І. Іртищева, О. Козирєва, О. Коломієць, Л. Федулова, І. Сторонянська, В. Пальчук, О. Шевченко та О. Якушева. У працях зазначених авторів розкрито сутність та структуру інноваційно-інвестиційного потенціалу, проаналізовано чинники активізації інноваційних і інвестиційних процесів, а також обґрунтовано значення міжтериторіальної взаємодії й інтеграції для підвищення конкурентоспроможності територій та забезпечення їх сталого соціально-економічного розвитку в умовах трансформаційних змін.

Водночас, попри наявність значної кількості наукових напрацювань, проблематика інвестиційно-інноваційного розвитку територій залишається недостатньо дослідженою та потребує подальшого наукового осмислення. Зокрема, фрагментарно висвітленими залишаються питання комплексної оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу територій, взаємозв'язку

інноваційних і інвестиційних процесів, а також умов формування синергетичного ефекту їх поєднання в сучасних соціально-економічних реаліях. Недостатня узгодженість теоретичних підходів і методичних інструментів обмежує можливості формування цілісного бачення шляхів активізації інвестиційно-інноваційного розвитку територій, що зумовлює необхідність поглиблених досліджень у цьому напрямі та підсилює наукову й практичну значущість обраної теми.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційно-інноваційного розвитку територій.

Відповідно до поставленої мети у кваліфікаційній роботі було вирішено такі завдання:

- дослідити сутність, економічний зміст та класифікаційні характеристики інноваційно-інвестиційного потенціалу територій;
- охарактеризувати міжтериторіальне партнерство держав як механізм узгодження управління інноваційно-інвестиційним розвитком територій;
- проаналізувати динаміку та структурні зрушення інноваційних та інвестиційних процесів в економіці України;
- визначити механізми управління інвестиційно-інноваційними процесами територіального розвитку;
- обґрунтувати напрями вдосконалення державної та місцевої політики у сфері інвестиційно-інноваційного розвитку територій.

Об'єктом дослідження є процеси стратегічно орієнтованого розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій в умовах поглиблення міжтериторіального партнерства.

Методи дослідження. Методологічною основою кваліфікаційної роботи є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що

базуються на економічній теорії та міждисциплінарному підході. У процесі дослідження використано методи абстрагування, аналізу та синтезу для визначення сутності, структури й ролі інноваційно-інвестиційного потенціалу в розвитку територій, а також діалектичний метод для виявлення взаємозв'язків між інноваційними та інвестиційними процесами. SWOT-аналіз використано з метою ідентифікації сильних і слабких сторін, можливостей і загроз розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій. Методи порівняння, систематизації та класифікації дали змогу узагальнити чинники та інструменти активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, зокрема в умовах міжтериторіального партнерства. Логічний аналіз застосовано для обґрунтування напрямів розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу територій і формування практичних рекомендацій.

База досліджень – органи державної влади та місцевого самоврядування України, фінансові та інвестиційні інститути, суб'єкти господарювання різних форм власності, що здійснюють інноваційну та інвестиційну діяльність і складають фінансову, статистичну та іншу офіційну звітність, а також аналітичні та регуляторні інституції, які формують і реалізують державну та регіональну політику у сфері інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

Наукова новизна полягає в удосконаленні теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку територій з урахуванням взаємозв'язку інноваційних та інвестиційних процесів, ролі інноваційно-інвестиційного потенціалу та можливостей міжтериторіального партнерства.

Науково-практична значимість одержаних результатів полягає у розробленні та обґрунтуванні практичних пропозицій, які можуть бути використані в процесі формування та обґрунтування стратегічних напрямів інвестиційно-інноваційного розвитку територій і сприятимуть підвищенню ефективності застосування інструментів міжтериторіальної співпраці країн з метою подолання асиметрій інвестиційно-інноваційного зростання територій.

Отримані висновки та рекомендації можуть бути використані органами місцевого самоврядування при формуванні стратегічних орієнтирів інвестиційно-інноваційного розвитку територій та реалізації міжтериторального партнерства, а також в навчальному процесі Державного податкового університету при викладанні дисципліни «Економіка регіону та регіональна політика».

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота являє собою самостійне наукове дослідження, результати якого узгоджуються з визначеною метою та поставленими завданнями.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів і висновків, викладених на 76 сторінках друкованого тексту. Робота містить 3 таблиці, 6 рисунків, 4 додатки. Список використаних джерел з 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

1.1. Сутність, економічний зміст та класифікаційні характеристики інноваційно-інвестиційного потенціалу територій

У науковій літературі поняття «інновації» трактується в межах широкого та вузького підходів. У межах широкого підходу інновації розглядаються як багатогранний і безперервний процес, що охоплює економічну та соціальну сфери і пов'язаний із створенням, упровадженням та поширенням нових ідей, рішень і результатів інтелектуальної діяльності. Метою таких процесів є підвищення рівня якості життя населення, зростання ефективності суспільного виробництва та більш повне задоволення потреб суспільства.

Вузький підхід до визначення інновацій акцентує увагу на конкретних змінах, спрямованих на вдосконалення техніко-технологічних, виробничих, організаційних та інших процесів. У цьому контексті інновація трактується як результат цілеспрямованих перетворень, що забезпечують перехід певного об'єкта, процесу або системи в якісно новий стан.

У працях вітчизняних дослідників інновації розглядаються як важливий чинник підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Так, Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник і В. С. Савчук пов'язують інновації з упровадженням нових рішень і змін у діяльності підприємств, спрямованих на зміцнення їхніх позицій як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Ю. В. Яковець трактує інновації як процес залучення нових елементів, способів і підходів у різні сфери людської діяльності, що забезпечує підвищення результативності реалізації ідей.

У свою чергу, С. І. Ілляшенко акцентує увагу на завершеному характері інноваційного процесу, результатом якого є створення та практичне використання нових або вдосконалених товарів, послуг, технологій і методів діяльності, що сприяють зростанню ефективності функціонування

підприємств. Подібної позиції дотримується І. І. Вініченко, який розглядає інновації як кінцевий результат упровадження нововведень, що проявляється у формі нових або поліпшених технологій, продукції, послуг чи організаційно-технічних рішень і забезпечує багатовимірний ефект — економічний, науково-технічний, екологічний та соціальний.

У наукових дослідженнях підкреслюється визначальна роль інноваційного потенціалу в забезпеченні розвитку країни, який розглядається як спроможність наявних технологій та суб'єктів інноваційної діяльності генерувати й реалізовувати можливості подальшого зростання. Такий підхід акцентує увагу на динамічному характері інноваційного потенціалу та його здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Водночас у сучасних умовах економічні процеси в Україні зазнають суттєвих трансформацій під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх ризиків, що зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до розуміння інновацій. За таких обставин інновації доцільно трактувати як результат цілеспрямованої діяльності, спрямованої на впровадження нововведень за умови подолання ризиків і невизначеностей, притаманних сучасному середовищу. Результатом інноваційної діяльності є поява нових або вдосконалених технологій, продукції, послуг чи організаційно-технічних рішень, що забезпечують комплексний ефект — економічний, соціальний, науково-технічний, екологічний та безпековий [15].

Другу складову поняття «інноваційно-інвестиційний потенціал» формує категорія «інвестиції», походження якої пов'язується з латинськими термінами *investio* та *investire*, що означають вкладення ресурсів [15, с. 112; 17, с. 320; 23, с. 260; 32, с. 187]. У межах класичної економічної теорії інвестиції розглядаються як один із ключових чинників економічного зростання. Зокрема, Дж. М. Кейнс визначав сукупні інвестиції як приріст чистої вартості різних видів капітального майна, що використовується у процесі створення кінцевого продукту, а також як витрати на послуги, спрямовані на підвищення вартості такого майна. При цьому значна частина наукових дискусій щодо

трактування інвестицій пов'язана з визначенням складу та меж капітального майна [17].

У кейнсіанській концепції інвестиції аналізуються як функція очікуваної норми прибутку та рівня відсоткової ставки. Важливим науковим внеском Дж. М. Кейнса стало запровадження ідеї інвестиційного мультиплікатора, а також обґрунтування необхідності державного впливу на економічні процеси шляхом стимулювання інвестиційних витрат як складової сукупного попиту. Подальший розвиток цих положень знайшов відображення у працях представників некейнсіанських теорій економічного зростання, зокрема Н. Калдора, Е. Домара, Дж. Робінсон, А. Хансена, Р. Харрода та інших, які розглядали інвестиції поряд із заощадженнями як визначальні фактори розвитку, ототожнюючи інвестиційний процес із капіталовкладеннями [23].

Інституційний підхід до дослідження інвестиційних процесів сприяв формуванню та систематизації принципів і методів інвестиційного аналізу, а також їх адаптації до трансформацій сучасної економіки. У межах цієї концепції було розширено інструментарій оцінювання інвестиційної привабливості, що знайшло відображення у працях Д. Бьюкенена, Т. Веблена, Р. Коуза та У. Мітчела.

Представники американської економічної школи Є. Фішер, Р. Шмалензі та Р. Дорнбуш трактують інвестиції як витрати, спрямовані на створення нових виробничих потужностей, розвиток машинобудування, фінансування житлового, промислового й аграрного секторів, а також формування товарних запасів [13]. У монографії «Інвестиції», підготовленій Нобелівським лауреатом У. Шарпом, інвестування у широкому значенні розглядається як відмова від поточного споживання фінансових ресурсів з метою отримання більшого доходу в майбутньому [12]. Подібного підходу дотримуються Л. Гітман і М. Джонк, які у праці «Основи інвестування» визначають інвестиції як спосіб розміщення капіталу, що має забезпечити його збереження або приріст [22]. Водночас Т. Шульц акцентував увагу на інвестиціях у людський капітал, зокрема в освіту, розглядаючи їх як вкладення у фактори виробництва,

що сприяють створенню доданої вартості та забезпечують економічне зростання [16].

Аналіз наукових публікацій, присвячених проблематиці інноваційно-інвестиційного потенціалу України, дає підстави стверджувати, що трактування змісту цієї економічної категорії й надалі залишається дискусійним. У значній частині досліджень увага зосереджується переважно на окремих складових інноваційно-інвестиційного потенціалу, тоді як комплексне визначення цього поняття подається фрагментарно. Водночас в економічній літературі достатньо ґрунтовно опрацьовані категорії «інновації» та «інвестиції» як самостійні об'єкти наукового аналізу.

Термін «інновація» походить від латинського слова *novation* («оновлення») у поєднанні з префіксом *in*, що вказує на спрямованість змін, а у буквальному значенні *innovatio* трактується як «рух у напрямі оновлення». Водночас поняття «потенціал» має латинське походження від слова *potentia* та означає сукупність запасів, джерел і засобів, які перебувають у розпорядженні або можуть бути мобілізовані для досягнення визначених цілей на рівні особистості, підприємства, регіону чи держави. При цьому потенціал слід розглядати не лише як показник, що характеризує поточний стан об'єкта або системи, а як економічну категорію, яка відображає методологічні засади дослідження реальних процесів і явищ [27].

У сучасних наукових підходах потенціал переважно інтерпретується як сукупність умов, ресурсів і можливостей, зокрема виробничих, інвестиційних, технологічних, кадрових, фінансових і наукових, а також професійних навичок управлінського й трудового персоналу, що забезпечують отримання економічного результату та досягнення сталого розвитку [31, с. 265]. Зокрема, Б. А. Маліцький розглядає потенціал як особливу продуктивну силу суспільства, що ґрунтується на базі знань, які постійно розвиваються, і виступає важливим чинником духовного відтворення [25].

Узагальнюючи наукові підходи, можна зазначити, що потенціал охоплює водночас три часові виміри — результати попереднього розвитку,

поточний стан об'єкта дослідження та прогноз його майбутніх можливостей, а також реалізується на кількох рівнях, зокрема на рівні країни, регіону, галузі, суб'єктів господарювання й особистості [28, с. 32]. Поєднання аналізу минулого досвіду, сучасних умов і перспектив розвитку дозволяє розглядати потенціал як економічну категорію, що визначає можливості трансформації кількісних і якісних характеристик розвитку підприємств, регіонів і національної економіки загалом [21].

Відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», інноваційний потенціал трактується як сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, освітніх, культурних, виробничих і соціальних можливостей держави, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку національної економіки [26]. Значущість інноваційно-інвестиційних процесів та їхній вплив на економічне зростання зумовлюють підвищений інтерес науковців до дослідження зазначеної проблематики.

Узагальнення підходів, представлених у науковій літературі, свідчить про відсутність єдиного трактування поняття «інноваційно-інвестиційний потенціал». Водночас більшість наукових визначень відображають об'єктивно наявну здатність економічної системи до соціально-економічного розвитку, у межах якої інновації розглядаються як ключові рушії розвитку, а інвестиції — як фінансове підґрунтя для впровадження інновацій у виробничі процеси, надання інноваційних послуг та створення інноваційної продукції. Узагальнення основних підходів до визначення інноваційно-інвестиційного потенціалу подано в таблиці 1.1.

Узагальнення наукових підходів до тлумачення інноваційно-інвестиційного потенціалу дає підстави стверджувати, що у працях більшості дослідників, зокрема О. С. Білоусової, М. А. Дем'янчука та І. І. Погорілої, визначення цієї категорії ґрунтується переважно на ресурсному підході. Водночас доцільно зауважити, що структура та значущість окремих ресурсів є динамічними й змінюються залежно від часу, специфіки економічної діяльності та умов розвитку, що зумовлює необхідність конкретизації

складових інноваційно-інвестиційного потенціалу з урахуванням відповідної сфери застосування. Більш комплексний підхід до розкриття змісту інноваційно-інвестиційного потенціалу представлено у працях С. В. Кумакової, де поряд із ресурсною складовою враховуються також інституційні та інфраструктурні умови його формування й реалізації.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності інноваційно-інвестиційного потенціалу та його системоутворюючі характеристики

Автор	Трактування інноваційно-інвестиційного потенціалу	Ключова системоутворююча характеристика
Хаустова К. М. [21]	Інноваційно-інвестиційний потенціал розглядається як сукупність науково-технічних, технологічних, кадрових і фінансових чинників, рівень розвитку яких визначає спроможність суб'єкта залучати інвестиційні ресурси для реалізації інноваційних проєктів у межах обраної стратегії та зовнішнього середовища	Рівень інноваційної готовності до залучення інвестицій у перспективні інноваційні проєкти
Мешко Н. П. [22]	Потенціал трактується як максимально можлива сукупність інвестиційних ресурсів, залучених в інноваційний процес, що перебувають у взаємодії та формують умови для досягнення стратегічних орієнтирів інноваційної діяльності	Обсяг та структура інвестиційних ресурсів, спрямованих на інноваційний розвиток
Дем'янчук М. А. [23]	Інноваційно-інвестиційний потенціал визначається як сукупність внутрішніх і зовнішніх ресурсів, які характеризують рівень інноваційної спроможності економічної системи	Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності
Кумакова С. В. [24]	Потенціал ототожнюється зі здатністю регіонального інституційного та інфраструктурного середовища приймати нововведення, забезпечувати реалізацію інноваційних процесів і досягнення стратегічних цілей розвитку території	Інституційна та інфраструктурна спроможність до інновацій
Погоріла І. І. [25]	Інноваційно-інвестиційний потенціал розглядається як система ресурсів, факторів і умов, що створюють можливості для акумулювання та ефективного використання інвестицій з метою стимулювання інноваційного розвитку і підвищення конкурентних переваг	Наявність ресурсів та умов для інноваційно-інвестиційної діяльності
Білоусова О. С. [26]	Потенціал трактується як здатність економічної системи до фінансово-інноваційних трансформацій, пов'язаних із модернізацією виробничих фондів, розвитком нематеріальних активів, наукового та освітнього потенціалу	Генерування інновацій через оновлення виробничого та нематеріального капіталу

Джерело: узагальнено та систематизовано автором на основі [21–26].

При цьому категорія «інноваційно-інвестиційний потенціал» має охоплювати ризики вкладення інвестиційних ресурсів у конкретні сфери економічної діяльності з метою активізації інноваційних процесів шляхом залучення та використання прихованих можливостей розвитку територій. Реалізація такого потенціалу зумовлюється сукупністю чинників і умов розвитку економічного, інфраструктурно-ресурсного, кадрового та інноваційного компонентів, що в комплексі визначають результативність інноваційно-інвестиційної діяльності та якість її кінцевих результатів [29].

На основі узагальнення наукових підходів пропонується авторське трактування інноваційно-інвестиційного потенціалу територій як сукупності об'єктивних умов, ресурсів і характеристик територіального розвитку, які сприяють залученню інвестицій в інноваційні процеси та створюють можливості для їх примноження в умовах підвищених ризиків зовнішнього й внутрішнього середовища. Реалізація такого потенціалу забезпечує розвиток наукоємних видів діяльності, зростання обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю та, як наслідок, підвищення економічних, соціальних, технологічних і екологічних ефектів на територіальному рівні [29].

Що стосується класифікації інноваційно-інвестиційного потенціалу, то на основі узагальнення наукових підходів доцільно виокремити та систематизувати низку класифікаційних ознак.

По-перше, за ступенем прояву складових потенціалу інноваційно-інвестиційний потенціал поділяється на наявний і перспективний. Наявний потенціал відображає сукупність ресурсів та способів їх використання, якими територія володіє на поточному етапі розвитку. Перспективний потенціал характеризує можливості подальшого розвитку, що можуть бути реалізовані з урахуванням наявних ресурсів і прихованих резервів [31, с. 54].

По-друге, за рівнем залучення у господарську діяльність розрізняють потенціал, адаптований до сучасних умов розвитку економіки та реально

використовуваний, і потенціал, що не задіяний унаслідок дії об'єктивних або суб'єктивних чинників [21, с. 2].

По-третє, за можливістю практичної реалізації у процесі інноваційно-інвестиційної діяльності потенціал поділяється на такий, що може бути залучений для досягнення визначених інноваційно-інвестиційних цілей у різних видах економічної діяльності, та такий, використання якого є обмеженим або неможливим у наявних умовах [32].

По-четверте, за достатністю для досягнення поставлених цілей інноваційно-інвестиційний потенціал може бути охарактеризований як достатній або недостатній для реалізації запланованих інноваційно-інвестиційних завдань.

По-п'яте, за рівнем реалізації у часі доцільно виокремлювати поточний рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу та перспективний рівень, який може бути досягнутий у короткостроковій або довгостроковій перспективі [15].

Реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу здійснюється в межах відтворювального циклу, який охоплює етапи формування, реалізації, використання, збереження та подальшого розвитку. Зазначені етапи перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємообумовлюють один одного, а нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу має відбуватися на кожному з них як необхідна умова забезпечення сталого розвитку.

Інноваційний потенціал, будучи складовою економічного потенціалу, визначає можливості здійснення інноваційно-інвестиційних процесів і формує передумови інноваційного розвитку. Такі можливості зумовлюються, по-перше, наявністю інтелектуальних, інвестиційних, матеріальних і трудових ресурсів; по-друге, інституційними умовами їх використання; по-третє, організаційно-економічними механізмами залучення та ефективного застосування зазначених ресурсів у господарській діяльності [27].

З урахуванням масштабів реалізації доцільно виокремлювати такі рівні інноваційно-інвестиційного потенціалу: державний, регіональний та рівень

суб'єктів господарювання. Кожен із цих рівнів має власні особливості формування та реалізації потенціалу, водночас вони є взаємопов'язаними й взаємодіють між собою.

Процес формування інноваційно-інвестиційного потенціалу передбачає врахування наявних у країні інтелектуальних, інвестиційних, матеріальних, трудових і природних ресурсів, а також сукупності фінансових, інформаційних та організаційних компонентів. Важливого значення при цьому набуває узгодження інноваційної та інвестиційної політики з визначеними державними пріоритетами, систематичний пошук стратегічних активів і нових ринків збуту на всіх рівнях економіки, що в комплексі формує підґрунтя для ефективної реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу територій (рисунок 1.1).

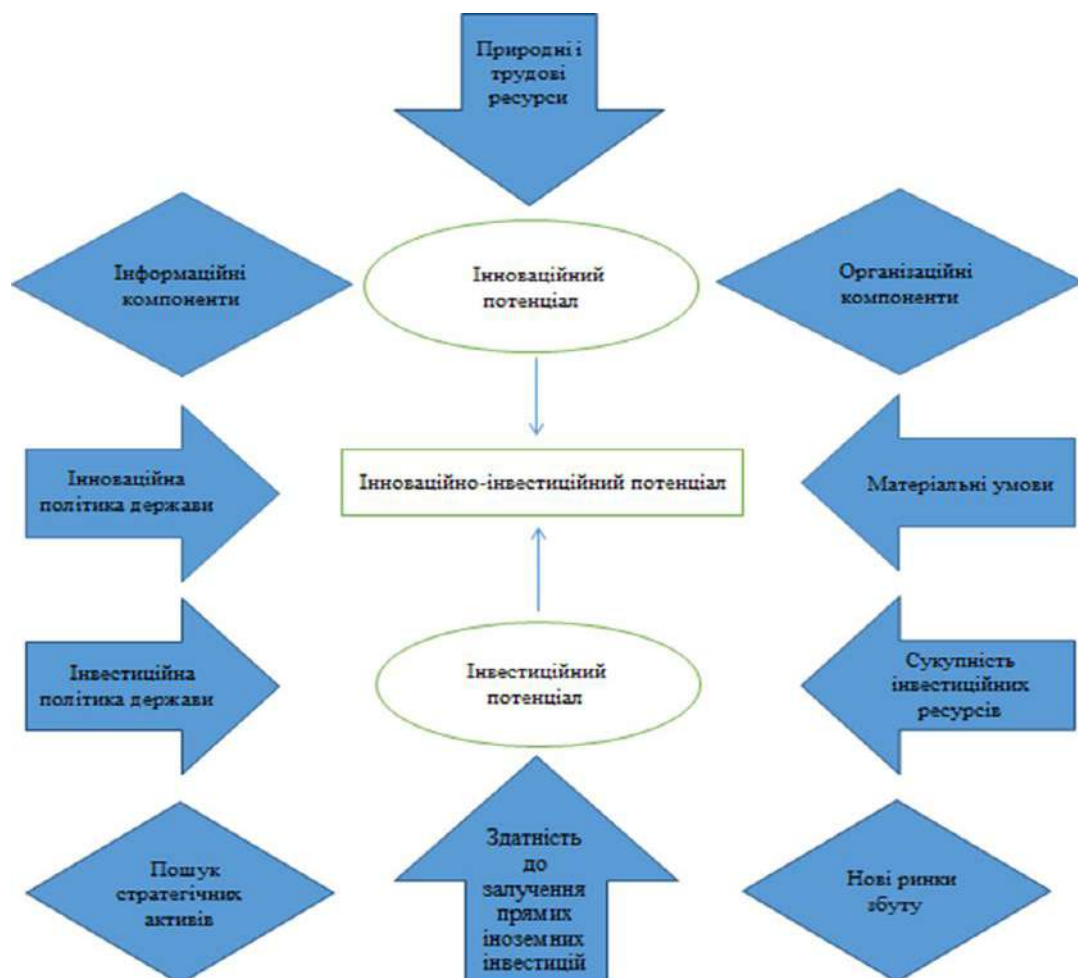

Рис. 1.1. Концептуальна модель формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу

Джерело: складено на основі [17].

Реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу сприяє активізації економічних процесів у суспільстві та формує передумови для сталого розвитку. Зростання обсягів інвестицій, спрямованих на інноваційну діяльність, стимулює генерацію нових ідей, розробку інноваційних продуктів і технологій, що, своєю чергою, підвищує потребу в ресурсному забезпеченні та активізує процеси розширеного відтворення. У результаті відбувається зростання ефективності виробництва, підвищення рівня зайнятості населення, покращення якості життя та зростання купівельної спроможності.

Механізм впливу інноваційно-інвестиційного потенціалу на соціально-економічний розвиток проявляється через взаємозв'язок інноваційної активності, інвестиційних потоків і структурних змін в економіці. Одним із важливих чинників подолання кризових явищ та нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу є належне забезпечення економіки мінерально-сировинними ресурсами та підвищення ефективності їх використання. Україна володіє значним природно-ресурсним потенціалом, освоєння якого потребує впровадження сучасних виробничих і економічних технологій видобутку та переробки корисних копалин [15].

За умов розвитку інноваційно-інвестиційних ринків, здатних акумулювати вільні фінансові ресурси та спрямовувати їх у найбільш перспективні й прибуткові проєкти, створюються можливості для реалізації інфраструктурно-інвестиційної складової інноваційно-інвестиційного потенціалу. Особливого значення в цьому контексті набуває освоєння великих родовищ стратегічних корисних копалин, зокрема родовищ літію, що може стати важливим чинником посилення інноваційно-інвестиційного розвитку територій [3].

Таким чином, інноваційно-інвестиційний потенціал є комплексною економічною категорією, що поєднує ресурсні, інституційні, інфраструктурні та інноваційні складові й визначає можливості активізації соціально-економічного розвитку територій. Його формування та реалізація відбуваються в межах взаємопов'язаного відтворювального циклу, який

забезпечує нарощування інноваційної активності, залучення інвестицій і підвищення ефективності використання наявних ресурсів. Реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу сприяє структурним зрушенням в економіці, зростанню зайнятості, підвищенню рівня життя населення та формуванню передумов сталого розвитку територій, що обґрунтовує доцільність подальшого дослідження механізмів міжтериторіальної взаємодії як чинника посилення інноваційно-інвестиційного розвитку.

1.2. Міжтериторіальне партнерство держав як механізм узгодження управління інноваційно-інвестиційним розвитком територій

В умовах глобалізаційних процесів регіони України стикаються як із новими викликами, так і з додатковими можливостями для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Практика зарубіжних країн свідчить про високу результативність застосування інноваційних підходів до активізації інвестиційно-інноваційного зростання регіонів, серед яких особливе значення на сучасному етапі надається розвитку міжнародного міжтериторіального співробітництва. Зазначений підхід знаходить підтримку і в наукових дослідженнях, у яких наголошується на значних позитивних ефектах співпраці країн у контексті забезпечення сталого розвитку регіонів [2].

Зокрема, А. Гальчинський підкреслює вагому роль міжнародного співробітництва у соціально-економічному розвитку України загалом та її регіонів зокрема. До ключових пріоритетів розширення міжрегіональної взаємодії та інтеграції України у світовий економічний простір науковець відносить формування цілісної та збалансованої зовнішньоекономічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіонів, створення позитивного міжнародного іміджу, а також використання передового зарубіжного досвіду, ресурсів і

можливостей територій-партнерів, у тому числі шляхом реалізації спільних інвестиційно-інноваційних проєктів [21].

У наукових дослідженнях наголошується, що міжрегіональне співробітництво доцільно розглядати не лише як форму взаємодії територій, а передусім як інструмент розв'язання регіональних проблем і важливу складову механізму економічного зростання на національному та регіональному рівнях. Активізація міжрегіональної взаємодії створює передумови для капіталізації, мобілізації та більш раціонального використання ресурсного потенціалу територій і регіонів, який виступає одним із ключових джерел соціально-економічного розвитку держави загалом [33].

Водночас суттєві вигоди від інтеграційних процесів отримують і безпосередні учасники міжрегіонального співробітництва. Такі переваги проявляються у розширенні доступу суб'єктів господарювання до фінансових, трудових і матеріальних ресурсів, сучасних технологій, збільшенні можливостей виробництва та реалізації продукції на міжрегіональних ринках, а також у розширенні простору економічної діяльності. Крім того, для суб'єктів підприємництва регіонів-учасників можуть створюватися спеціальні сприятливі умови, що передбачають узгоджені заходи захисту від зовнішньої конкуренції та спільне вирішення економічних і соціальних проблем у межах співпраці [22].

У наукових дослідженнях [3] підкреслюється результативність транскордонного та міжрегіонального співробітництва, зокрема у взаємодії між Україною та Польщею. Реалізація спільних проєктів у межах такого партнерства забезпечує відчутні переваги для територіальних громад країн-учасниць та сприяє позитивним якісним змінам у їх соціально-економічному розвитку. Локальні ініціативи співпраці виступають успішними прикладами для інших територіальних громад і водночас сприяють поглибленню українсько-польських відносин. Автори наголошують на доцільності всебічної підтримки подібних регіональних ініціатив, а також на необхідності

розширення можливостей участі територій у європейських програмах співробітництва.

Водночас у працях колективу науковців міжрегіональне співробітництво розглядається як важлива організаційна інновація, здатна підвищити ефективність реалізації регіональної політики держави [21]. Потенціал такої взаємодії формується завдяки посиленню спроможності регіонів самостійно ініціювати та реалізовувати проекти соціально-економічного розвитку, а також створенню необхідної інфраструктури для стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів. За цих умов роль держави полягає переважно у визначенні стратегічних орієнтирів розвитку, що дає змогу оптимізувати використання фінансових і організаційних ресурсів.

Мультиплікативний ефект міжрегіональних проєктів проявляється у зростанні обсягів залучених інвестицій та підвищенні результативності їх використання, тоді як комплексність розвитку територій забезпечується через поглиблення й деталізацію напрямів співпраці на локальному рівні. Залучення партнерів з регіонів Європейського Союзу надає практичного змісту євроінтеграційним стратегіям України, а концентрація державної підтримки на масштабних консолідованих проєктах дозволяє уникнути розпорошення ресурсів і досягти кумулятивного ефекту від реалізації регіональної політики [22].

Значущість міжрегіонального та транскордонного співробітництва відображена також у чинному нормативно-правовому полі України. Зокрема, у Стратегії зовнішньополітичної діяльності України наголошується на пріоритетності проактивного підходу до розвитку добросусідських і партнерських відносин з державами Центральної, Південної та Східної Європи, а також на посиленні ролі України в Балто-Чорноморському регіоні. Поряд із розвитком взаємовигідного двостороннього співробітництва, важливими складовими регіональної взаємодії визначено спільні зусилля з урегулювання конфліктів на засадах міжнародного права, запобігання та протидію екологічним загрозам, а також реалізацію масштабних

транскордонних та інфраструктурних проєктів, що сприяють сталому розвитку територій [22].

Узагальнення законодавчих ініціатив, що регулюють взаємодію між регіонами різних держав, свідчить про наявність певних прогалин у нормативно-правовому забезпеченні міжрегіонального співробітництва. Зокрема, тривалий час на законодавчому рівні відсутнє було чітке визначення поняття «міжрегіональне співробітництво». Його формалізація відбулася лише у 2015 році в межах Закону України «Про засади державної регіональної політики», однак у зазначеному нормативному акті не отримали належного відображення механізми практичної реалізації такого співробітництва.

Близьким за змістом до міжрегіонального є поняття транскордонного співробітництва, яке трактується як сукупність спільних дій, спрямованих на встановлення та поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами України й суміжних держав у межах, визначених чинним законодавством [18].

У науковому середовищі триває активна дискусія щодо змістовного наповнення поняття міжрегіонального співробітництва. Так, О. Бабінова визначає міжрегіональне співробітництво як узгоджену діяльність органів влади двох або кількох регіонів, що здійснюється як у межах однієї держави, так і за її межами, та спрямована на спільне вирішення завдань економічного, соціального, культурного й екологічного розвитку відповідних територій із залученням місцевих громад до цього процесу [19]. Розширюючи зазначений підхід, С. Гречана акцентує увагу на екстериторіальному характері міжрегіональної взаємодії, підкреслюючи участь у ній не лише органів публічної влади різних рівнів, а й юридичних осіб та громадських організацій, діяльність яких має здійснюватися в межах чинного правового поля та бути орієнтованою на розв'язання спільних проблем соціально-економічного розвитку [21].

Подібної позиції дотримуються Л. Кузьменко та М. Солдак, які розглядають міжрегіональне співробітництво як вагомий чинник

економічного зростання й водночас інструмент вирішення соціальних проблем. Науковці підкреслюють, що така форма взаємодії охоплює виробничу кооперацію, безпосередню співпрацю підприємств і організацій, спільну організацію торговельної діяльності та надання різноманітних послуг. При цьому торговельно-економічні зв'язки, на їхню думку, виступають базою міжрегіональної співпраці та створюють передумови для розвитку соціальної, гуманітарної, культурної та інших сфер [23].

Окрему увагу в наукових дослідженнях приділено проблемам і перспективам розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Зокрема, В. Приходько та В. Бобрик у межах дослідження транскордонних асиметрій у контексті сталого просторового розвитку зазначають, що, попри визначені стратегічні пріоритети, на практиці зберігається низка стримуючих чинників. До них віднесено асиметрії соціального, технологічного й економічного потенціалу, інформаційних ресурсів, людського та соціального капіталу, а також інституційних норм і процедур, що ускладнюють вирішення проблем інфраструктурного розвитку, підтримки підприємництва та формування економічно активного населення [18]. Водночас наголошується, що інтеграція міжрегіонального й транскордонного співробітництва в цілісний механізм регіонального розвитку, заснований на сталому просторовому підході та розвиненому інституційному середовищі, здатна забезпечити довгостроковий ефект у вигляді гармонізованого комплексного розвитку держав і їх регіонів та поглиблення участі у міжнародних інтеграційних процесах [32].

Аналіз наукових підходів до визначення напрямів міжрегіонального співробітництва в контексті розвитку територій свідчить, що дослідники зосереджують увагу на низці ключових сфер такої взаємодії. До них, зокрема, належать спільне освоєння природно-ресурсного потенціалу, розв'язання екологічних і соціальних проблем, розвиток науково-технічної співпраці та трансферу технологій, модернізація транспортних сполучень, формування інфраструктури спеціалізованих ринків, забезпечення генерації та

транспортування енергоресурсів, створення інтегрованого туристичного продукту, а також розбудова спільної інноваційної інфраструктури як основи активізації інноваційно-інвестиційного розвитку територій (рис. 1.2) [12].

Напрями міжрегіонального співробітництва країн щодо розвитку територій	
	- освоєння природних (у т. ч. природно-кліматичних) ресурсів;
	- розв'язання екологічних і соціальних проблем;
	- науково-технічне співробітництво та трансфер технологій;
	- розбудова шляхів сполучення державного та міжнародного значення;
	- формування інфраструктури специфічних ринків (наприклад, ринку аграрної продукції);
	- генерація та транспортування енергії;
	- створення спільного туристичного продукту;
	- формування спільної інноваційної інфраструктури та ін.

Рис. 1.2. Напрями міжрегіонального співробітництва як чинник інноваційно-інвестиційного розвитку територій

На національному рівні розвиток міжрегіонального та транскордонного співробітництва визначено одним із ключових пріоритетів Державної стратегії регіонального розвитку, а також регіональних стратегій розвитку, затверджених на період до 2027 року. Водночас основні цілі, завдання та інструменти активізації транскордонного співробітництва на зазначений період закріплено у Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки, яка передбачає реалізацію комплексу заходів, спрямованих на посилення взаємодії прикордонних територій. Загальний обсяг фінансування Програми становить близько 210,5 млн грн, у тому числі 8,3 млн грн — кошти державного бюджету та 202,2 млн грн — ресурси місцевих бюджетів [20].

Практична реалізація співробітництва між регіонами та територіальними громадами здійснюється, зокрема, на основі угод про створення єврорегіонів і договорів між органами адміністративно-територіальних одиниць суміжних держав. Станом на сьогодні укладено близько 850 міжрегіональних угод, спрямованих на розвиток торговельно-

економічної, науково-технічної та культурної взаємодії. При цьому майже чверть таких угод укладено з адміністративними одиницями Республіки Польща у сферах економіки, торгівлі, сільського господарства, транспорту, науки і техніки, охорони здоров'я, туризму, спорту, освіти, культури та мистецтва [23].

Активізація міжтериторіального партнерства простежується і в динаміці укладення угод про іноземне співробітництво. Так, у 2025 році було підписано 265 угод про партнерство на регіональному рівні та 73 — на субрегіональному рівні. Найбільша кількість таких угод припадає на інституції влади Волинської, Львівської та Закарпатської областей, що мають спільний кордон із Польщею, Словаччиною та Угорщиною, що підтверджує їхню активну участь у процесах транскордонної взаємодії [15].

Міжрегіональне та транскордонне співробітництво України з Республікою Молдова реалізується в межах двосторонніх регіональних угод, а також у рамках міжнародних форматів співпраці, зокрема «Асоційованого Тріо», Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ і єврорегіонів «Нижній Дунай», «Верхній Прут» та «Дністер». Наразі між адміністративно-територіальними одиницями України укладено 22 угоди та протоколи з регіонами Молдови у сферах науково-технічного, гуманітарного та торговельно-економічного співробітництва, а також 23 угоди між регіональними відділеннями торгово-промислових палат обох країн [16].

Активно розвивається міжрегіональна взаємодія України зі Словацькою Республікою. Між двома країнами укладено близько 50 угод про співпрацю на регіональному рівні, встановлено партнерські відносини між 15 містами, включно зі столицями, а також налагоджено взаємодію між усіма регіонами Словаччини та низкою областей України. Співробітництво поглиблюється через реалізацію спільних транскордонних проєктів, проведення наукових і практичних заходів та участь у міжнародних програмах співпраці [23].

Найбільш розвиненим напрямом міжрегіонального співробітництва України є взаємодія з Республікою Польща, що зумовлено територіальною

близькістю та наявністю спільного кордону. Найактивніше партнерство зосереджене у Львівській, Волинській та Вінницькій областях, водночас вагому роль у польсько-українських відносинах відіграють також Одеська та Івано-Франківська області. Загалом між Україною та Польщею укладено близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво, що свідчить про високий рівень інституціоналізації партнерських зв'язків [17].

Останніми роками співпраця поглиблюється через підписання меморандумів у сферах торгівлі, науки, інфраструктури та освіти. Зокрема, реалізуються ініціативи щодо розвитку експортно-імпортних операцій, спільних науково-освітніх проєктів, інфраструктурних рішень у сфері транспортування аграрної продукції, а також розширюється співробітництво між закладами вищої освіти обох країн, що створює додаткові можливості для інноваційно-інвестиційного розвитку територій [24].

Аналіз географічної структури співпраці міст і регіонів України з іноземними партнерами у 2025 році свідчить про домінування країн Європейського Союзу, на які припадало 67,4 % укладених угод. Серед інших напрямів партнерства 7,1 % становили Китай, 7,1 % — Туреччина та країни Закавказзя, 3,3 % — інші європейські держави, тоді як 14,8 % припадало на решту країн світу. Найбільшу частку угод як на місцевому, так і на регіональному рівнях укладено з польськими органами місцевого самоврядування, що становило близько половини загальної кількості партнерств (рис. 1.18) [15]. Така активність зумовлена географічною близькістю, можливістю залучення ресурсів європейських програм транскордонного співробітництва, культурно-мовною спорідненістю та історичними зв'язками. Серед інших ключових партнерів з країн ЄС варто відзначити Угорщину (7 %), Словаччину (5 %), Румунію (5 %), а серед несуміжних держав — Німеччину (6 %), Литву (5 %), Естонію (3 %) та Латвію (2 %) [15].

Основними формами та механізмами реалізації міжрегіонального і транскордонного співробітництва виступають єврорегіони, спеціальні

економічні зони, території пріоритетного розвитку, транскордонні кластери, технопарки та індустріальні парки. В Україні функціонувало 11 спеціальних економічних зон, зокрема «Яворів», «Інтерпорт Ковель», «Рені», «Порто-Франко», «Курортотоліс Трускавець» та інші, а також запроваджено спеціальні режими інвестування на територіях, визначених як пріоритетні для розвитку. Надання пільг інвесторам передбачалося за умови реалізації проєктів у законодавчо визначених пріоритетних видах економічної діяльності та дотримання мінімальних вимог до обсягу інвестицій, що коливалися в межах 200 тис. – 3 млн дол. США [19].

У наукових дослідженнях значна увага приділяється визначенню ефективних механізмів та інструментів міжрегіонального співробітництва. Зокрема, обґрунтовується доцільність застосування кластерного підходу як однієї з найбільш результативних організаційних форм регіонального розвитку, що забезпечує синергетичний ефект через активізацію підприємницької діяльності, розвиток промисловості та підвищення рівня життя населення. Формування кластерів ґрунтується на інтеграційних процесах, розвитку партнерських комунікацій і взаємодії бізнесу, влади, науки та освіти, що сприяє реалізації регіональних стратегій конкурентоспроможності й упровадженню інноваційної моделі розвитку [22].

Поряд із кластерними структурами до ефективних форм міжрегіональної взаємодії відносять транспортні коридори, міжрегіональні асоціації та союзи підприємців, міські агломерації, регіональні мережі, міжрегіональні корпорації, єврорегіони та спільні проєкти. Їх функціонування забезпечує зниження операційних витрат, підвищення гнучкості й конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, освоєння нових ринків, а також розвиток транспортної, комунікаційної та інноваційної інфраструктури територій [21].

Таким чином, міжрегіональне та транскордонне співробітництво виступає важливим інструментом активізації інноваційно-інвестиційного розвитку територій, забезпечуючи мобілізацію ресурсів, поширення

інновацій, розвиток інфраструктури та зменшення просторових диспропорцій. Узагальнення наукових підходів і нормативно-правових засад свідчить, що ефективність міжтериторіального партнерства визначається рівнем інституційної спроможності регіонів, здатністю до формування спільних проєктів і використання різноманітних організаційних форм співпраці, зокрема кластерів, єврорегіонів, транспортних коридорів та інноваційних мереж, що створює передумови для сталого розвитку територій.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

2.1. Динаміка та структурні зрушення інноваційних та інвестиційних процесів в економіці України

Поглиблення макроекономічної нестабільності та порушення усталених міжрегіональних зв'язків у країні зумовили суттєве погіршення інвестиційного клімату в регіонах і зниження рівня інноваційної активності суб'єктів господарювання. У результаті інноваційно-інвестиційний розвиток територій на сучасному етапі характеризується низькими темпами та значною нерівномірністю, що проявляється у збереженні істотної асиметрії соціально-економічного зростання регіонів.

Високий рівень диференціації регіонів за забезпеченістю фінансовими, матеріальними, трудовими й інноваційними ресурсами актуалізує необхідність урахування територіальної специфіки розвитку. Це зумовлює потребу в ідентифікації сильних і слабких сторін окремих територій, а також визначенні їх потенційних можливостей для забезпечення сталого інноваційно-інвестиційного розвитку [15].

Протягом тривалого періоду економіка України функціонує в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів, що істотно обмежує можливості оновлення виробничого потенціалу. Аналіз динаміки валового нагромадження основного капіталу свідчить про повільні темпи зростання цього показника та скорочення його питомої ваги у структурі валового внутрішнього продукту, що негативно впливає на інноваційно-інвестиційний розвиток як національної економіки загалом, так і окремих територій (рис. 2.1).

Дані, наведені на рис. 2.1, свідчать про нестійку динаміку валового нагромадження основного капіталу в Україні протягом 2013–2024 рр. Упродовж 2013–2016 рр. спостерігається суттєве скорочення обсягів інвестування, що супроводжувалося зменшенням питомої частки валового нагромадження у ВВП з понад 20 % до близько 14 %, що було наслідком

макроекономічної нестабільності, втрати частини виробничого потенціалу та розриву традиційних господарських зв'язків.

Рис. 2.1. Динаміка валового нагромадження основного капіталу та його питомої частки у валовому внутрішньому продукті України

Джерело: Побудовано на основі [10].

У 2017–2021 рр. відбулося поступове пожвавлення інвестиційної діяльності, про що свідчить зростання абсолютних обсягів валового нагромадження основного капіталу та підвищення його частки у ВВП до 17–18 %. Водночас цей рівень залишався недостатнім для забезпечення прискореного оновлення основних фондів і сталого інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

Починаючи з 2022 р., знову фіксується зниження питомої ваги інвестицій у структурі ВВП, що обумовлено впливом воєнних дій, зростанням інвестиційних ризиків та обмеженістю фінансових ресурсів. Загалом динаміка показника свідчить про хронічну недостатність інвестицій у відтворення основного капіталу, що стримує інноваційно-інвестиційний розвиток територій і посилює міжрегіональні диспропорції.

Аналіз структури іноземних інвестицій в Україну свідчить, що у 2021 р. домінуючим джерелом надходження прямих іноземних інвестицій залишалися країни Європейського Союзу, на які припадало понад дві третини їх загального обсягу. Найбільшими інвесторами виступали Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Швейцарія, США та Польща. Галузева структура інвестицій

характеризувалася концентрацією капіталу у добувній та переробній промисловості, зокрема у металургії, що свідчить про переважання традиційних напрямів вкладень над високотехнологічними секторами економіки [18].

Регіональний розподіл інвестицій відзначався значною територіальною асиметрією: основні обсяги прямих іноземних інвестицій акумулювалися у м. Києві та промислово розвинених областях — Дніпропетровській, Полтавській і Запорізькій. Така концентрація інвестиційних потоків посилює диспропорції інноваційно-інвестиційного розвитку територій і обмежує можливості залучення капіталу менш економічно розвиненими регіонами.

Водночас у 2022 р. відбулося різке скорочення активності на ринку злиттів і поглинань, зокрема у корпоративному та венчурному сегментах, що стало наслідком воєнних дій, зростання інвестиційних ризиків і втрати капіталізації великими бізнес-групами. Попри це, відносну стійкість зберіг ІТ-сектор, на який припала переважна частка венчурних угод. Загалом інвестиційні пріоритети бізнесу змістилися від розвитку та розширення до збереження активів і адаптації до кризових умов, що негативно вплинуло на інноваційно-інвестиційну динаміку розвитку територій [21].

Унаслідок воєнних дій істотного зниження інвестиційного потенціалу для нових угод злиття та поглинання зазнали галузі великого бізнесу, зокрема металургія, аграрний сектор, ритейл, будівництво, переробна та добувна промисловість. Водночас відносно стійкі позиції зберегли сфери нерухомості, інформаційних технологій, а також торгівлі та послуг, що пояснюється їх більшою адаптивністю до кризових умов [15].

За цих обставин частина українських інвесторів переорієнтувала інвестиційну активність на зовнішні ринки, реалізуючи проєкти у країнах ЄС. Йдеться, зокрема, про інвестиції у фармацевтичне, логістичне, аграрне та споживче виробництво, а також вихід українських компаній на європейські ринки товарів і послуг. Така тенденція свідчить про тимчасове «вимивання» інвестиційних ресурсів за межі національної економіки [15].

2022 рік став критично складним для розвитку української економіки через повномасштабні бойові дії, які спричинили масштабні руйнування виробничих потужностей, об'єктів інфраструктури та основних фондів підприємств, а також системні атаки на енергетичну інфраструктуру. Це зумовило вимушену релокацію значної частини бізнесу до відносно безпечніших регіонів України або за її межі. Додатковими стримувальними чинниками інвестиційної та інноваційної активності залишалися хронічні інституційні проблеми, зокрема корупційні ризики та складність судової системи [8].

Поряд із цим, навіть в умовах війни в Україні зберігається реалізація низки масштабних інфраструктурних та виробничих проєктів, зосереджених у регіонах. Інвестиції спрямовуються у створення індустриальних парків, логістичних комплексів, підприємств харчової та переробної промисловості, енергетичних і газовидобувних об'єктів. Це формує передумови для поступового відновлення інноваційно-інвестиційної активності територій та може стати основою для їх довгострокового економічного зростання.

Початок 2025 року характеризувався активним обговоренням Угоди про корисні копалини зі США, яка передбачає створення спільного українсько-американського інвестиційного фонду, наповнюваного доходами від нових ліцензій. Хоча фонд розглядався як потенційно значущий інструмент залучення капіталу, упродовж року зберігалася невизначеність щодо його практичного функціонування. Наприкінці 2025 року було оголошено про готовність фонду до здійснення перших інвестицій у 2026 році з початковим капіталом у розмірі 150 млн дол. США та запуском цифрової платформи для подання інвестиційних проєктів [15].

Паралельно у 2024–2025 роках Україна продовжила адаптацію законодавства до стандартів ЄС, зосередившись на гармонізації корпоративного й фінансового регулювання. Такі зміни спрямовані на формування більш передбачуваного інституційного середовища та підвищення інвестиційної привабливості стратегічних секторів економіки,

зокрема енергетики, інфраструктури та аграрної сфери, що має важливе значення для розвитку територій [21].

Важливим кроком стало також оновлення нормативної бази у сфері публічно-приватного партнерства. Прийняття Закону України «Про публічно-приватне партнерство» визначило механізми залучення приватного капіталу до реалізації інфраструктурних проєктів та створило передумови для зменшення бюджетного навантаження. Додатково унормування факторингових операцій шляхом ухвалення Закону «Про факторинг» сприяло підвищенню правової визначеності фінансового ринку та розширенню інструментів фінансування підприємств, що є важливим для поживлення інвестиційної активності на регіональному рівні [23].

За результатами дослідження «Індекс інвестиційної привабливості України», проведеного Європейською Бізнес Асоціацією серед керівників найбільших міжнародних та вітчизняних компаній, у 2024 році зафіксовано незначне, проте позитивне зростання інтегрального показника — до 2,49 бала з 5 можливих (порівняно з 2,44 бала у 2023 році). Важливо зазначити, що навіть в умовах воєнного стану значення індексу є вищими, ніж у докризовий період 2013 року, що свідчить про певну стабілізацію очікувань інвесторів.

Водночас більшість іноземних компаній дотримуються обережної інвестиційної стратегії, розглядаючи повномасштабні вкладення в умовах війни як надмірно ризиковані. Попри це, частина інвесторів демонструє готовність працювати в Україні, приймаючи підвищені безпекові ризики, зважаючи на потенціал ринку та перспективи післявоєнного відновлення [15].

Основним джерелом інвестиційної активності залишаються вітчизняні компанії та іноземні підприємства, які вже здійснюють діяльність на українському ринку. Інвестиційна активність таких суб'єктів поступово зростає: понад третина компаній — членів Європейської Бізнес Асоціації реалізовували або реалізують інвестиційні проєкти в Україні у 2022–2024 роках із середнім обсягом вкладень у межах 3–8 млн дол. США [15].

Поряд із цим, за даними Національного банку України, у січні–вересні 2024 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій становив 2,96 млрд дол. США, що перевищує показник аналогічного періоду 2023 року (2,1 млрд дол. США). Це підтверджує збереження інтересу іноземних інвесторів до української економіки навіть за умов воєнних викликів.

Важливим з позиції дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку територій є рейтинг регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості [17]. Згідно з його результатами, лідируючі позиції за сукупними показниками інвестиційно-інноваційного розвитку та зовнішньоекономічної співпраці традиційно займає місто Київ, що зумовлено концентрацією фінансових ресурсів, людського капіталу та інституційної інфраструктури. Високі позиції у рейтингу демонструють також окремі області, яким вдалося суттєво покращити власні показники завдяки активізації інвестиційної діяльності, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та впровадженню елементів інноваційної політики на регіональному рівні [21].

Разом із тим у рейтингу чітко простежується наявність територій-аутсайдерів, для яких характерними є обмежений доступ до інвестиційних ресурсів, недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури та слабка інтеграція у міжрегіональні й міжнародні економічні зв'язки. Така диференціація свідчить про збереження значних міжрегіональних диспропорцій та потребу врахування специфіки кожної території при формуванні інструментів стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку [32].

Вагомим доповненням до аналізу інвестиційної привабливості регіонів є рейтинг прозорості інвестиційного сектору, який характеризує якість інституційних умов, створених місцевими органами влади для залучення інвестицій [22]. До групи лідерів даного рейтингу належать міста, у яких забезпечено відкритий доступ до інформації про інвестиційні об'єкти та проєкти, функціонують спеціалізовані платформи для роботи з інвесторами, впроваджено електронні інструменти взаємодії з бізнесом, а також

реалізуються програми підтримки підприємництва та залучення міжнародної технічної допомоги.

Практики регіонів-лідерів свідчать про визначальну роль інституційної спроможності місцевої влади, прозорості управлінських рішень та цифровізації процесів у формуванні сприятливого інвестиційного клімату. Водночас наявні диспропорції між територіями підтверджують необхідність системного підходу до розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу регіонів з урахуванням їх ресурсних, інфраструктурних та інституційних особливостей [17].

До територій, які характеризуються значним промисловим, транспортно-логістичним, ресурсним, науково-дослідним та інтелектуально-кадровим потенціалом, що тривалий час використовувався не в повному обсязі, належить Харківська область. Однією з ключових конкурентних переваг регіону є його вигідне географічне розташування, оскільки область входить до північно-східного макрорегіону України, для якого притаманні високі темпи промислового розвитку та концентрація виробничих потужностей [21].

Вагомою складовою інвестиційної привабливості Харківської області є розвинена транспортна інфраструктура. Територією регіону проходять стратегічно важливі автомобільні магістралі, а місто Харків виконує функції одного з ключових залізничних вузлів східної частини країни, обслуговуючи транспортні потреби шести суміжних областей. Додатковою перевагою є наявність міжнародного аеропорту, спроможного забезпечувати пасажирські перевезення повітряними суднами різних типів, що посилює роль Харкова як важливого регіонального центру міжнародних транспортно-економічних зв'язків України [18]. Водночас, з огляду на складні безпекові та соціально-економічні умови, актуалізується необхідність формування додаткових точок економічного зростання на території області.

Значним потенціалом розвитку регіону є його мінерально-сировинна база, у структурі якої істотну частку становлять паливно-енергетичні ресурси,

а також сировина для виробництва будівельних матеріалів. Окрім цього, в області наявні родовища кольорових металів, мінеральних підземних вод, а також значна кількість об'єктів обліку природного газу, серед яких ключове місце посідає Шебелинське газоконденсатне родовище — найбільше в Україні. Запаси вуглеводнів та повна забезпеченість регіону власною сировиною для виробництва будівельних матеріалів і скляної продукції створюють передумови для розширення промислового виробництва та активізації інноваційно-інвестиційного розвитку Харківської області [18].

У 2024 році частка видатків на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП становила 0,33 % (рис. 2.2), що лише незначно перевищує показник попереднього року. Загалом динаміка фінансування наукової сфери характеризується стійкою тенденцією до скорочення: максимальне значення цього показника спостерігалось на початку аналізованого періоду, тоді як мінімальний рівень було зафіксовано у подальші роки [15].

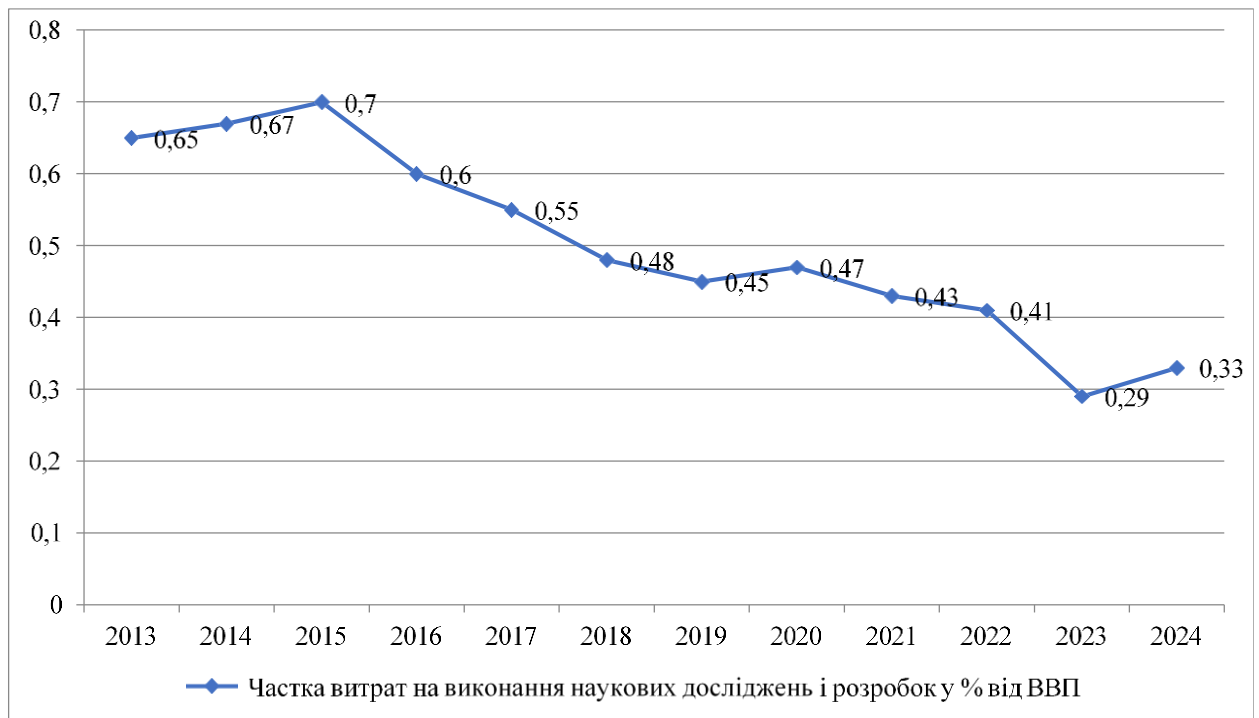

Рис. 2.2. Тенденції фінансування наукових досліджень і розробок у ВВП України

Джерело: складено автором за даними [10].

Систематичне зменшення питомої ваги витрат на наукові дослідження і розробки у структурі ВВП свідчить про ослаблення ролі науки як ключового

чинника інноваційно-інвестиційного розвитку територій. Ситуація ускладнюється нестабільністю нормативно-правового регулювання та відсутністю довгострокових стратегічних орієнтирів розвитку наукової сфери, що формує додаткові ризики для реалізації науково-дослідних проєктів.

Серед основних стримуючих чинників розвитку науки в Україні слід виділити недостатній рівень оплати праці наукових працівників, складність процедур участі у проєктному фінансуванні, обмежену прозорість механізмів розподілу бюджетних ресурсів, а також наявність корупційних ризиків. Сукупна дія зазначених факторів негативно впливає на відтворення наукового потенціалу та знижує можливості формування інноваційної складової інвестиційного розвитку регіонів. Аналіз витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств (рис. 2.3) свідчить про їхню суттєву нестабільність упродовж досліджуваного періоду.

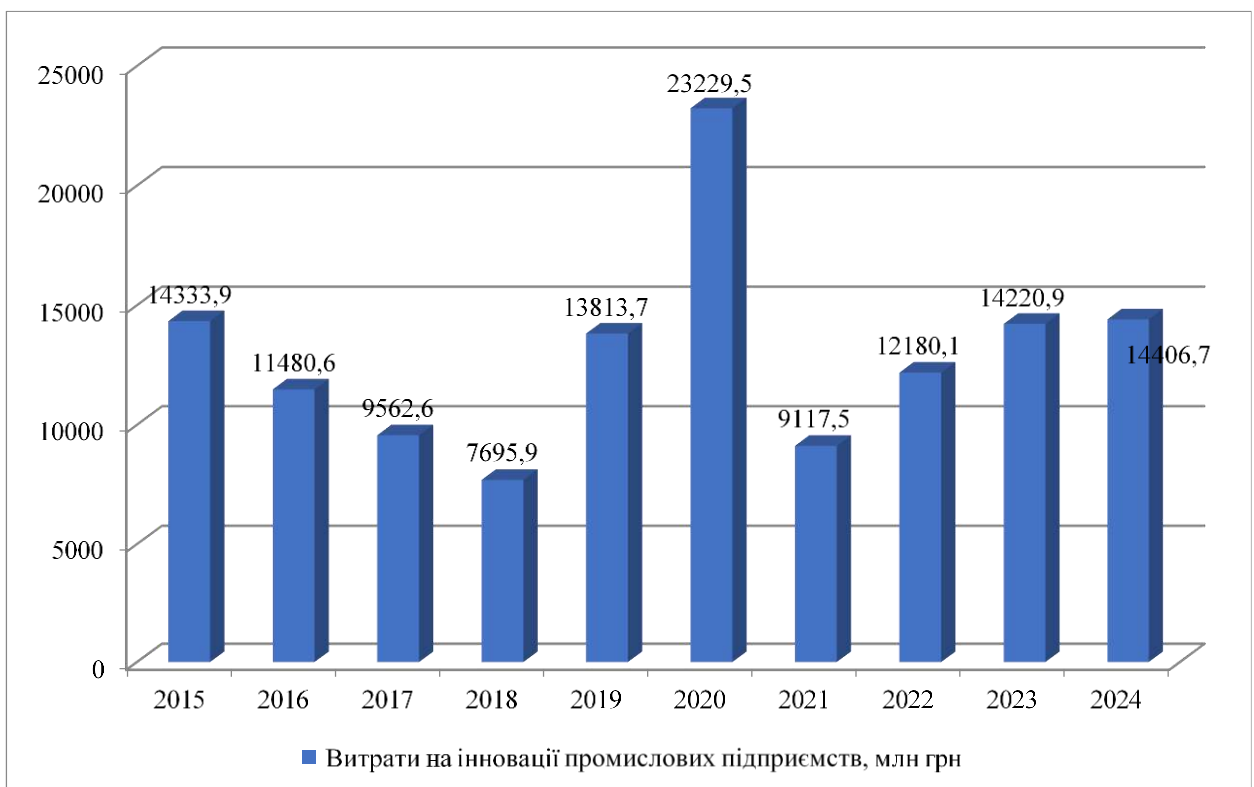

Рис. 2.3. Тенденції фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України

Джерело: складено автором за даними [10].

Найвищий обсяг інноваційних витрат був зафіксований у рік пікового зростання інноваційної активності, коли частка інноваційно активних

підприємств у загальній кількості промислових суб'єктів господарювання досягла максимального значення. Натомість мінімальні обсяги фінансування інновацій спостерігалися у кризовий період, що супроводжувалося зниженням інноваційної активності бізнесу.

Загалом за аналізований часовий проміжок відбулося істотне скорочення витрат на інновації в промисловості, що свідчить про звуження фінансової бази інноваційного розвитку підприємств. Окремі роки характеризувалися різкими коливаннями показників, зокрема короткостроковим зростанням інноваційних витрат із подальшим їх зменшенням, що відображає нестабільність економічного середовища та високий рівень невизначеності для бізнесу [15].

На динаміку інноваційних витрат істотно впливають ринкові умови та рівень конкурентного тиску, які визначають доцільність інвестування підприємствами у власний розвиток. Важливу роль відіграють також інструменти державного регулювання, зокрема податкова політика та наявність стимулюючих програм, здатних як активізувати, так і стримувати інноваційну діяльність промислових підприємств.

Дані, наведені на рис. 2.3, свідчать про нерівномірну динаміку фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України. Упродовж аналізованого періоду спостерігаються значні коливання обсягів інноваційних витрат, що відображає високу чутливість промислового сектору до змін макроекономічного середовища та інституційних умов. Пікові значення фінансування припадали на окремі роки, після чого фіксувалося різке скорочення витрат, що свідчить про відсутність стабільних довгострокових механізмів підтримки інноваційної активності.

Водночас у останні періоди простежується певне відновлення обсягів фінансування, однак їх рівень залишається недостатнім для забезпечення системного оновлення виробничих потужностей і переходу до інноваційної моделі розвитку промисловості. Загалом така динаміка підтверджує наявність структурних проблем у сфері інноваційного фінансування та актуалізує

необхідність посилення ролі інвестиційних і стимулюючих інструментів на державному й регіональному рівнях.

Загалом упродовж останніх років в Україні посилюється тенденція до зростання збитковості підприємств, що має негативний вплив на інвестиційний клімат та призводить до скорочення припливу іноземного капіталу. Значна частина залучених коштів вимушено спрямовується не на розвиток та модернізацію, а на покриття поточних фінансових втрат, що обмежує можливості нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки.

В умовах глобальних трансформацій і посилення міжнародної конкуренції при формуванні стратегії розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу особливої ваги набуває врахування рівня конкурентоспроможності національної економіки [12]. Конкурентоспроможність України традиційно виступає одним із ключових чинників визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку, а в сучасних умовах інтеграції у світовий економічний простір набуває вирішального значення для позиціонування держави як повноцінного та рівноправного партнера на міжнародних ринках [15].

Ефективність економічних реформ і структурних перетворень, оновлення товарного виробництва, ринкової та соціальної інфраструктури, а також формування конкурентоспроможного середовища неможливі без достатніх обсягів інвестицій, реалізації науково обґрунтованих програм і проєктів трансформації, орієнтованих на досягнення реального економічного ефекту у вигляді зростання валового внутрішнього продукту та національного доходу [18]. Саме в цьому полягає сутність економічної стратегії держави, спрямованої на забезпечення сталого розвитку, відтворення ресурсного потенціалу та ефективне використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

З огляду на наявний природно-ресурсний та кадровий потенціал Україна посідає відносно високі позиції у світових рейтингах, однак рівень життя населення залишається нижчим від потенційно можливого, що зумовлено

тривалою політичною нестабільністю та наслідками воєнних дій. Оцінювання конкурентоспроможності національної економіки доцільно здійснювати з використанням міжнародних порівняльних індикаторів, які відображають здатність українських виробників конкурувати на внутрішньому й зовнішньому ринках. У цьому контексті для аналізу інноваційно-інвестиційного потенціалу доцільним є використання таких рейтингових показників, як The Global Innovation Index, Bloomberg Innovation Index, The Global Sustainable Competitiveness Index, The Global Talent Competitiveness Index та Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Позиції України у світових рейтингах інноваційного та інвестиційного розвитку

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Глобальний індекс інновацій (The Global Innovation Index)	64	56	50	43	47	45	49	57	55	55
Індекс інноваційного розвитку за Bloomberg	33	41	42	46	53	56	58	57	–	60
Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (GTCT)	66	66	69	61	63	66	61	66	64	64
Глобальний індекс стійкої конкурентоспроможності (GSCI)	–	–	91	91	74	76	66	49	57	57
Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло	35	35	35	36	36	33	34	31	31	31
Людські ресурси	67	66,1	131,6	100,8	53,4	46,4	31,8	36,0	34,9	35,0
Привабливі дослідницькі системи	8,0	14,9	22,3	15,0	17,3	15,1	17,3	14,8	17,5	17,5
Інноваційне середовище / цифровізація	–	–	5,5	6,0	169,6	97,5	72,0	–	–	–
Фінанси і підтримка інновацій	23	19,0	16,7	7,6	11,3	9,8	17,7	33,2	31,2	31,0
Витрати на інновації	46	46,8	44,8	52,9	45,1	34,8	41,0	31,2	31,7	32,0
Іноватори	0	15,7	16,0	15,6	20,2	22,6	0	0	0	0
Зв'язок	24	4,6	9,6	3,0	37,6	36,5	10,1	21,1	21,0	21,0
Інтелектуальна власність	29	23,6	13,4	13,1	20,9	22,4	9,8	20,8	17,3	17,0
Вплив на зайнятість	–	77,9	77,9	77,4	86,9	80,5	78,2	70,1	72,8	73,0
Вплив на експорт	44	33,1	32,8	34,7	35,1	35,3	37,5	32,3	38,3	38,0

Джерело: складено автором на основі даних [25].

Таким чином, Україна також посідає низькі позиції за індексом інноваційного розвитку Bloomberg. Зокрема, у 2021 році серед 60 країн світу Україна перебувала на 58-му місці. Упродовж періоду з 2015 по 2021 роки

країна втратила загалом 25 рейтингових позицій, що свідчить про погіршення ключових характеристик інноваційного розвитку [15].

У 2024 році Україна погіршила свій рейтинг та посіла 60 позицію із 133 країн світу та 34 позицію серед 39 економік Європи.

У 2025 році також відбулося погіршення, Україна посіла 66 позицію із 139 країн та 35 позицію серед 39 економік Європи [15].

Крім того, негативна динаміка рейтингових позицій України свідчить про обмежену результативність державної політики у сфері стимулювання інноваційної діяльності, зокрема через фрагментарність інструментів підтримки, нестабільність регуляторного середовища та недостатній рівень інституційної спроможності. У цьому контексті пріоритетним напрямом подолання виявлених проблем є формування ефективного інституційного середовища, яке доцільно розглядати як цілісну систему формальних правил, неформальних норм та механізмів їх практичної реалізації, здатну забезпечити стає інноваційно-інвестиційне зростання економіки [27].

Аналіз даних, наведених на рисунку 2.4, свідчить, що у 2018 році Україна посідала найвищу за досліджуваний період позицію в Глобальному індексі інновацій, а саме 43-тє місце серед 131 економіки світу.

У подальші роки спостерігається поступове погіршення позицій країни в зазначеному рейтингу, що відображає зниження інноваційної активності та погіршення умов для розвитку інноваційної сфери. Така динаміка зумовлена сукупністю чинників, серед яких ключову роль відіграють тривала макроекономічна та політична нестабільність, наслідки воєнного конфлікту на сході України, а згодом і повномасштабна військова агресія Російської Федерації, що суттєво ускладнила функціонування національної інноваційної системи.

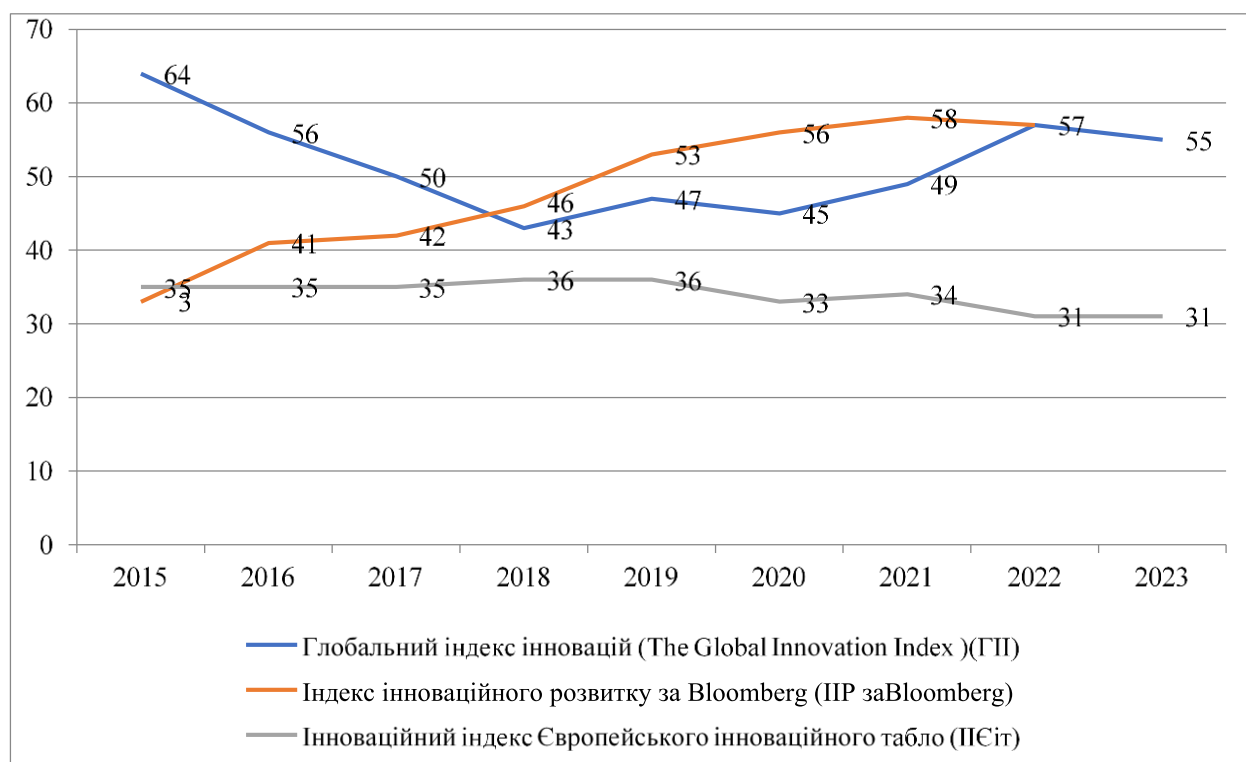

Рис. 2.4. Динаміка позицій України у світових рейтингах інноваційного розвитку

Джерело: складено автором на основі даних [5].

Зниження позицій України в рейтингу Bloomberg зумовлене погіршенням показників за такими складовими:

- продуктивність праці;
- патентна активність;
- ефективність системи вищої освіти;
- рівень виробництва з доданою вартістю та технологічні можливості економіки (частка доданої вартості виробництва у ВВП);
- інтенсивність досліджень і розробок (витрати на НДДКР у відсотках до ВВП);
- концентрація дослідників (кількість науковців на 1 млн населення);
- рівень проникнення високих технологій, що характеризується часткою високотехнологічних та інноваційно активних підприємств у загальній кількості суб'єктів господарювання [15].

Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів відображає здатність країн розвивати, залучати та утримувати людський капітал, що є важливою передумовою сталого економічного зростання. Найкращі позиції за цим індексом Україна посідала у 2018 та 2021 роках — 61-ше місце серед 134 країн світу, тоді як у 2023 році її позиція погіршилася до 64-го місця.

Загалом позиції України у міжнародних рейтингах, що характеризують стан інноваційної діяльності, з одного боку, свідчать про наявність значного освітньо-наукового потенціалу, який формує підґрунтя для розвитку інновацій та наукових розробок. З іншого боку, вони виявляють низку системних проблем, зокрема:

- недостатній рівень державної підтримки інноваційних проєктів та їх фінансування з державного бюджету;
- слабку ефективність механізмів упровадження інновацій у сферу економічної діяльності та їх подальшої комерціалізації;
- обмежене використання можливостей, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, у частині науково-технологічного співробітництва, розвитку підприємництва та промислової політики;
- скорочення обсягів фінансування науки, інноваційної діяльності та розвитку освіти;
- недостатній рівень протидії корупції;
- низьку інтенсивність взаємодії між інноваційно активними підприємствами та науково-дослідними установами.

2.2. Дослідження механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами територіального розвитку

В останні роки трансформація механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами на територіальному рівні відбувається під впливом глобальних економічних та соціальних викликів. Одним із ключових каталізаторів масштабних інвестицій у цифрові технології стала пандемія COVID-19, яка призвела до торговельно-економічної, транспортно-

логістичної та соціальної ізоляції країн і регіонів. За таких умов виникла об'єктивна потреба у перебудові традиційних економічних зв'язків, зміні підходів до організації бізнес-процесів та впровадженні нових інструментів управління розвитком територій [25].

Подальший імпульс для активізації інвестицій у цифрові проекти сформували інфляційні процеси, що посилюються у світовій економіці внаслідок порушення глобальних ланцюгів постачання, енергетичної кризи та геополітичної нестабільності. В умовах зростання виробничих і трансакційних витрат цифрові рішення розглядаються бізнесом і органами влади як інструмент оптимізації витрат, підвищення продуктивності та пошуку нових джерел прибутковості. Це зумовлює зростання ролі цифрових технологій у системі управління інвестиційно-інноваційним розвитком територій [25].

Результати досліджень аналітичних компаній у сфері цифрової трансформації свідчать про стаке нарощення темпів оцифрування економіки. Найбільш динамічно зростають інвестиції у роботизацію бізнес-процесів, автоматизацію управлінської та фінансової звітності, інтелектуальний аналіз даних, використання хмарних сервісів і штучного інтелекту. Зазначені напрями формують сучасні світові тенденції розвитку цифрової економіки та водночас визначають нові підходи до управління інноваційно-інвестиційними процесами на рівні регіонів і територіальних громад (додаток 1).

У контексті територіального розвитку цифровізація виступає не лише інструментом підвищення ефективності окремих підприємств, а й важливим елементом формування інноваційної інфраструктури територій. Запровадження цифрових платформ управління інвестиційними проектами, електронних сервісів для інвесторів, систем моніторингу реалізації програм регіонального розвитку дозволяє підвищити прозорість управлінських рішень, знизити інституційні ризики та активізувати залучення інвестицій у пріоритетні сфери розвитку територій.

Таким чином, сучасні механізми управління інвестиційно-інноваційними процесами територіального розвитку дедалі більше

ґрунтуються на використанні цифрових інструментів, інтеграції інноваційних рішень у систему регіонального управління та орієнтації на підвищення адаптивності територій до зовнішніх економічних викликів.

Зростання інвестицій спостерігається також у сфері цифровізації державних послуг та розвитку електронного урядування. За результатами дослідження *The Global Market of GovTech Solutions* відзначається стале підвищення попиту на цифрові рішення для державного сектору, що супроводжується збільшенням бюджетних витрат на впровадження GovTech-технологій. Так, у 2021 році обсяг таких витрат становив 535,4 млрд дол. США, у 2022 році він зріс до 551,5 млрд дол. США, а у 2023 році прогнозувалося подальше зростання на 6,8 % — до 589 млрд дол. США [25].

Серед ключових напрямів інвестування в GovTech-рішення у 2023 році виділяються гіперавтоматизація державних процесів (очікується, що протягом найближчих трьох років близько 75 % урядів реалізують щонайменше три ініціативи з її впровадження), модернізація державної IT-інфраструктури з метою підвищення ефективності управління, розвиток систем кібербезпеки для забезпечення захисту даних і зростання довіри громадян до цифрових сервісів, упровадження цифрових валют як інструменту підвищення операційної ефективності та протидії корупції, розвиток систем цифрової ідентифікації, а також використання технологій штучного інтелекту для покращення взаємодії органів влади з громадянами [23].

Суттєвим є також проведене в Україні оцінювання рівня розвитку електронного урядування та інструментів е-демократії на місцевому рівні. Зокрема, у 2024 році було здійснено дослідження індексу місцевої е-демократії, за результатами якого до групи лідерів увійшли міста Тернопіль (75,3 бала), Київ (73,4), Хмельницький (72,5), Івано-Франківськ (70,0), Маріуполь (69,7), Львів (67,8) та Луцьк (66,0). Найбільш динамічний прогрес у впровадженні та розвитку інструментів е-демократії було зафіксовано у Тернополі, Хмельницькому та Миколаєві, що свідчить про активізацію цифрових управлінських практик на локальному рівні [32].

В Україні статистичне спостереження за рівнем використання підприємствами інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій охоплює показники доступу до мережі Інтернет, наявності та функціональних можливостей вебсайтів, використання чат-ботів для взаємодії з клієнтами, а також застосування хмарних обчислень і роботизованих рішень у господарській діяльності. У цьому контексті показовими є дані щодо поширеності використання хмарних сервісів бізнес-суб'єктами. Так, частка підприємств, які здійснюють закупівлю послуг хмарних обчислень, становить 10,2 % від їх загальної кількості. Найбільш затребуваними є послуги електронної пошти (6,6 %), прикладне програмне забезпечення для бухгалтерського обліку (5,5 %), сервіси зберігання файлів (5,3 %), офісне програмне забезпечення (4,6 %), хостинг баз даних (4,2 %), обчислювальні ресурси для запуску програмного забезпечення (3,5 %), а також програмні рішення для управління інформацією про клієнтів (CRM-системи), які використовують 2,8 % підприємств [7].

Частка підприємств, що застосовують робототехнічні рішення, у загальній кількості суб'єктів господарювання залишається відносно незначною і становить 2,9 %. Зокрема, промислові роботи використовують 1,2 % підприємств, тоді як обслуговуючі роботизовані системи застосовують 2,1 % суб'єктів економічної діяльності. Деталізація напрямів використання робототехніки свідчить, що 1,2 % підприємств задіюють роботів для спостереження, контролю та забезпечення безпеки, 0,8 % – для прибирання, утилізації відходів, управління складською логістикою та виконання монтажних робіт, 0,7 % – для транспортування людей або вантажів, а також виконання будівельних і ремонтних робіт. Водночас лише 0,6 % підприємств використовують роботів у сфері обслуговування клієнтів, зокрема як продавців або консультантів [8].

Серед ключових досягнень України у сфері цифровізації особливе місце посідає застосунок і портал «Дія», який забезпечує цифрову трансформацію державних послуг як для громадян, так і для бізнесу. У перші тижні

повномасштабної війни через «Дію» в межах програми «Підтримка» було запроваджено механізм надання одноразової державної допомоги у розмірі 6500 грн особам, які втратили роботу або підприємницьку діяльність. Згодом можливість отримання відповідної компенсації була поширена і на роботодавців, які працевлаштовували внутрішньо переміщених осіб [25].

Важливим інструментом підтримки підприємницької активності стала урядова програма «Робота», орієнтована як на відновлення втраченого бізнесу, так і на створення нових суб'єктів господарювання. Упродовж останнього року в екосистемі «Дія» було впроваджено 49 нових цифрових сервісів, зокрема забезпечено можливість автоматичної реєстрації фізичної особи – підприємця, яка займає близько 10 хвилин на заповнення заявки та кілька секунд на її обробку, а також сплати податків в електронному форматі.

Для підприємців на порталі «Дія» функціонує сервіс «Декларація», який фактично замінив 374 різновиди дозвільних документів, суттєво зменшивши адміністративне навантаження на бізнес. Окрім цього, суб'єкти господарювання та потенційні підприємці можуть подати заявки на отримання грантової підтримки за програмою «Робота» за чотирма основними напрямками: «Своя справа» (грант до 250 тис. грн за умови створення щонайменше одного робочого місця), «Новий рівень» для підприємств переробної промисловості (до 8 млн грн), «Свій сад» (до 400 тис. грн на 1 га для закладання садів, ягідників або виноградників площею від 1 до 25 га) та «Своя теплиця», що передбачає фінансування розвитку тепличного господарства у розмірі до 7 млн грн [10].

У контексті розвитку механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами на територіальному рівні доцільно відзначити ініціативу «Дія.Цифрова громада», а також створення маркетплейсу цифрових продуктів і рішень для територіальних громад. Зазначений маркетплейс функціонує у форматі відкритого каталогу цифрових сервісів і технологічних рішень, що дає змогу громадам здійснювати пошук, порівняння та відбір

найбільш релевантних інструментів цифровізації відповідно до власних потреб і ресурсних можливостей [25].

Портал виконує роль інтеграційного середовища для взаємодії регіональних команд цифрової трансформації, органів місцевого самоврядування, бізнес-структур, громадських організацій і розробників цифрових рішень. Така модель співпраці сприяє масштабуванню успішних практик цифрового управління, підвищенню прозорості управлінських процесів та активізації інноваційної діяльності на місцевому рівні. Станом на сьогодні в межах платформи сформовано та запропоновано широкий спектр програмних продуктів, орієнтованих як на потреби населення, так і на розвиток підприємницького середовища в громадах, що загалом підсилює цифрову спроможність територій і створює додаткові передумови для залучення інвестицій [11].

Показовими у контексті впровадження цифрових технологій є практики вітчизняних суб'єктів господарювання, які реалізують масштабні програми цифрової трансформації. Так, компанія ДТЕК на початку 2019 року ініціювала програму цифрової трансформації MODUS, спрямовану на впровадження інноваційних рішень та використання цифрових систем для оптимізації й управління виробничими та адміністративними бізнес-процесами. Одним із найбільш значущих результатів реалізації цієї програми стало створення сучасної інфраструктури зв'язку, що забезпечує стабільну комунікацію персоналу на глибині до 500 метрів у шахтах. Зазначене технологічне рішення сприяло не лише підвищенню рівня безпеки праці, а й оптимізації процесів видобутку корисних копалин [25].

Подальший розвиток цифрової інфраструктури ДТЕК передбачає впровадження інноваційних проєктів у сфері промислової безпеки, зокрема використання систем збору даних у режимі реального часу з датчиків контролю аерогазових показників. Застосування таких технологій дає змогу оперативно інформувати працівників про потенційні загрози, здійснювати моніторинг виробничих процесів за допомогою відеоспостереження,

своєчасно організовувати евакуаційні заходи та надавати дистанційну допомогу у разі аварійних ситуацій [13].

Активне впровадження цифрових рішень спостерігається й в аграрному секторі. Зокрема агрохолдинг «Мрія» використовує безпілотні літальні апарати для обробітки сільськогосподарських угідь, а також запровадив систему детальних технологічних карт для кожного поля. Такий підхід дозволяє диференціювати інтенсивність агротехнологій залежно від потенціалу земельних ділянок і прогнозованої врожайності. Важливим елементом цифровізації діяльності агрохолдингу є впровадження технологій точного землеробства, що забезпечують підвищення ефективності використання ресурсів та зменшення витрат. У межах діяльності R&D-центру компанії реалізуються інноваційні проекти, пов'язані з моніторингом стану полів та використанням безпілотних систем для збору й аналізу даних [25].

Водночас процеси цифрової трансформації національної економіки отримують підтримку з боку міжнародних партнерів України. Зокрема Європейський Союз ініціював реалізацію проекту «Цифрова трансформація для України» (DT4UA), у межах якого передбачено фінансування у розмірі 17,4 млн євро. Проект спрямований на розвиток ефективних, доступних і безпечних державних цифрових послуг, удосконалення функціонування застосунку «Дія», розширення обміну даними між державними реєстрами, розвиток інфраструктури електронної ідентифікації відповідно до вимог регламенту eIDAS, а також вдосконалення системи електронного врядування з метою підвищення прозорості та ефективності управлінських процесів [25].

Як засвідчують результати дослідження, проведеного Міністерством цифрової трансформації України, поточний рівень цифровізації регіонів залишається недостатнім, а цифровий розвиток територій характеризується суттєвою нерівномірністю. Відповідно до розрахунків Індексу цифрової трансформації регіонів України, який комплексно оцінює цифровий потенціал територій за такими складовими, як інституційна спроможність, розвиток інтернет-інфраструктури, функціонування центрів надання адміністративних

послуг (ЦНАП), впровадження режиму «без паперів», цифрова освіта, рівень проникнення базових електронних послуг, галузева цифрова трансформація та наявність цифрової «візитівки» області, у 2022 році середній рівень цифровізації в Україні становив лише 0,651 бала з 1 можливого, що свідчить про обмежену готовність більшості регіонів до повноцінної цифрової трансформації [25].

Найвищі значення індексу зафіксовано у Дніпропетровській (0,916), Тернопільській (0,910) та Одеській (0,836) областях, що дозволяє віднести їх до групи цифрових лідерів. Водночас найнижчі показники характерні для Миколаївської та Кіровоградської областей (по 0,431), Донецької (0,469), Херсонської (0,500), Чернігівської (0,522) і Сумської (0,534) областей. Така ситуація значною мірою зумовлена воєнними діями, руйнуванням інфраструктури та обмеженими фінансовими й кадровими ресурсами на територіях, що зазнали найбільшого впливу війни [29].

Аналіз структури індексу свідчить, що найбільш розвиненими складовими цифрової трансформації є «Розвиток ЦНАП» (0,771), «Режим “без паперів”» (0,691) та «Розвиток інтернету» (0,683), тоді як інші компоненти демонструють нижчі темпи зростання. У цьому контексті ключовими передумовами підвищення рівня цифровізації регіонів визначено наявність цифрового лідера, розроблення та затвердження регіональних програм інформатизації з чітко визначеними джерелами фінансування, а також створення спеціалізованих структурних підрозділів з питань цифрового розвитку в органах влади. Реалізація зазначених заходів спрямована на посилення інституційної спроможності регіонів і забезпечення ефективного впровадження національних програм цифрової трансформації на регіональному та локальному рівнях [2].

З урахуванням викладеного доцільно підкреслити, що цифрова трансформація регіонів визначена одним із ключових пріоритетів Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Стратегією передбачено впровадження інноваційних технологій у систему управління розвитком

територій на засадах концепції *smart city*, посилення інституційної спроможності регіонів у реалізації проєктів цифрового розвитку, розбудову IT-інфраструктури, створення цифрових платформ і галузевих цифрових рішень [39]. План заходів з реалізації Стратегії акцентує увагу не лише на розширенні переліку та підвищенні якості публічних послуг у цифровому форматі, а й на забезпеченні повсюдного доступу до високошвидкісного Інтернету, формуванні конкурентного середовища на ринку телекомунікаційних послуг та спрощенні процедур розміщення телекомунікаційного обладнання [5].

Важливим напрямом цифрової трансформації регіонів визначено також розвиток системи інноваційної інфраструктури, зокрема наукових парків, технопарків і технополісів, а також формування ефективних механізмів підтримки стартап-компаній та інноваційних структур. Реалізація таких заходів спрямована на створення інфраструктурного підґрунтя для генерування та впровадження цифрових інновацій, активізації інвестиційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності територій [11].

На регіональному рівні вже реалізовано низку практичних проєктів цифрової трансформації, серед яких: ухвалення Програми цифрового перетворення у місті Львові; автоматизація діяльності центрів надання адміністративних послуг і впровадження сервісу «Мобільний ЦНАП»; використання геоінформаційних систем і платформи «Конструктор сайтів територіальних громад» у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській та Одеській областях; запровадження посад керівників цифрової трансформації в окремих регіонах; підтримка освітніх цифрових ініціатив та розвиток відкритих даних [54]. Показовим прикладом є реалізація концепції «Smart City Чернівці 2025», яка передбачає впровадження сучасних цифрових технологій у процеси управління містом, залучення громади до ухвалення рішень, підвищення ефективності управління інфраструктурою та покращення якості життя населення. Очікуваним результатом реалізації таких підходів є формування інноваційного середовища, сприятливого для розвитку бізнесу та

залучення інвестицій, а також підвищення якості та доступності публічних послуг [32].

Одним із флагманів цифрової трансформації регіонів в Україні вважається Харківська область, де реалізується проєкт «Цифрове перетворення Харківської області» за участю міжнародних ІТ-компаній та структур обласної адміністрації. Проєкт передбачає розвиток цифрових сервісів, створення елементів «розумного міста», впровадження онлайн-платформ для екологічного моніторингу, розширення електронних послуг і модернізацію міської інфраструктури. Впровадження таких рішень спрямоване на підвищення ефективності управління територіальним розвитком та активізацію інноваційної діяльності [34].

Водночас дослідники наголошують на наявності системних обмежень, що стримують масштабування цифрових проєктів на регіональному рівні. Серед ключових бар'єрів виокремлюють недосконалість механізмів реалізації стратегій розвитку, слабку узгодженість стратегічного й бюджетного планування, обмеженість фінансових ресурсів, а також відсутність комплексних регіональних проєктів цифрової трансформації [32]. Додатковими ризиками є загрози кібербезпеці, порушення захисту персональних даних, зростання цифрової нерівності населення та потенційні негативні наслідки автоматизації для ринку праці [14].

Узагальнюючи, слід зазначити, що цифрова та інноваційна асиметрія між територіями, фрагментарність інформаційних систем і недостатня інтегрованість цифрових проєктів у єдину систему управління стримують досягнення технологічного прориву. Значний вплив на це мають обмежений доступ підприємств до фінансових ресурсів, слабка взаємодія між державою, бізнесом і науковим середовищем, нерозвиненість цифрової інфраструктури в окремих регіонах та недостатній рівень цифрових компетенцій населення. Сукупність зазначених чинників обмежує ефективність реалізації цифрових ініціатив на територіальному рівні та знижує потенціал інноваційно-інвестиційного розвитку територій.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ТА МІСЦЕВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Аналіз світового досвіду реалізації цифрових трансформацій свідчить, що ключовими передумовами успішного інноваційно-інвестиційного розвитку територій є формування прозорого бізнес-середовища, зміцнення інноваційних екосистем на регіональному та локальному рівнях, розширення доступу до фінансових ресурсів і цілеспрямоване стимулювання цифрових перетворень у конкурентоспроможних секторах економіки. Важливу роль у цьому процесі відіграють інвестиції в розвиток цифрових навичок, необхідних для функціонування економіки в умовах цифрової трансформації, за одночасного забезпечення національної безпеки, захисту прав інтелектуальної власності, персональних даних та суспільних інтересів [5].

Критично важливим чинником ефективної реалізації цифрових проєктів розвитку територій є поглиблення взаємодії між основними стейкхолдерами цифрової екосистеми, зокрема органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнес-структурами, населенням, а також науково-освітнім середовищем. Саме узгодженість їх дій та консолідація ресурсів створюють умови для масштабування інноваційних рішень і підвищення інвестиційної привабливості територій. Забезпечення результативного управління інвестиційно-інноваційним розвитком територій в умовах цифровізації доцільно здійснювати на основі впровадження компетентісно орієнтованої моделі, що ґрунтується на розвитку ключових спроможностей основних учасників процесу. Для органів влади такою базовою компетенцією виступає цифрова досконалість і цифрове мислення, для бізнесу – цифрова зрілість, для населення як інтелектуально-кадрового потенціалу територій – цифрова грамотність і культура, а для суб'єктів інноваційної інфраструктури – здатність до генерації та впровадження цифрових інновацій. Формування і практичне використання зазначених компетенцій створює передумови для

ефективної мобілізації ресурсів і вирішення завдань інноваційно-інвестиційного розвитку територій, що стало концептуальною основою моделі управління такими процесами в умовах цифрової трансформації (табл. 3.1) [15].

Таблиця 3.1.

Модель формування компетенцій ключових стейкхолдерів у сфері управління інвестиційно-інноваційним розвитком територій

Стейкхолдер	Ключова компетенція	Зміст компетенції	Очікуваний ефект для розвитку територій
Інституції державної влади та місцевого самоврядування	Цифрова досконалість та цифрова ментальність	Здатність до стратегічного планування цифрового розвитку; впровадження електронного урядування; використання відкритих даних; цифрова координація між рівнями влади; забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних	Підвищення ефективності управління територіями; зростання інституційної спроможності; покращення інвестиційного клімату
Бізнес-сектор	Цифрова зрілість	Використання цифрових технологій у виробничих і управлінських процесах; автоматизація та роботизація; застосування хмарних сервісів; цифрова трансформація бізнес-моделей	Підвищення продуктивності та конкурентоспроможності підприємств; зростання інноваційної активності; залучення інвестицій
Населення (інтелектуально-кадровий потенціал територій)	Цифрова грамотність і цифрова культура	Навички користування цифровими сервісами; інформаційна та медіаграмотність; здатність до навчання впродовж життя; адаптація до цифрових змін	Формування людського капіталу для цифрової економіки; зменшення цифрової нерівності; підвищення якості життя
Суб'єкти інноваційної інфраструктури (наукові установи, технопарки, стартап-інкубатори)	Генерація цифрових інновацій	Розробка та комерціалізація інноваційних продуктів; підтримка стартапів; трансфер технологій; інтеграція науки, бізнесу та влади	Розвиток регіональних інноваційних екосистем; створення нових робочих місць; технологічне оновлення територій

Джерело: складено на основі [6].

Забезпечення цифрової досконалості та формування цифрової ментальності інституцій влади на державному, регіональному й місцевому рівнях можливе шляхом комплексного оновлення механізмів надання публічних послуг і управління даними. Ключовими напрямками є формування

єдиного державного середовища управління даними, впровадження механізмів цифрової ідентифікації та захисту персональних даних, створення цифрових профілів громадян, бізнесу та установ, а також запровадження дієвого правового механізму використання відкритих і загальнодоступних даних. Важливу роль відіграють культурно-управлінські зміни, спрямовані на формування цифрової ментальності державних службовців, зокрема через реінжиніринг державних послуг, використання цифрової медіації, підготовку фахівців відповідного профілю та застосування сучасних мотиваційних інструментів. Додатково необхідним є системний моніторинг задоволеності населення якістю цифрових послуг, оцінювання ефективності реалізованих заходів цифровізації та аналіз відповідності чинного законодавства цифровим потребам суспільства. Реалізація зазначених підходів дозволяє персоніфікувати та кастомізувати надання державних послуг, орієнтуючи їх на індивідуальні запити громадян, бізнесу та інших організацій [25].

Формування цифрової зрілості та гнучкості бізнесу потребує цілеспрямованої підтримки цифрових ініціатив і створення сприятливого середовища для цифрової трансформації підприємств. Це передбачає забезпечення цифрової безпеки бізнесу, розвиток цифрової корпоративної культури, організацію та контроль цифровізації бізнес-процесів, а також розроблення адаптивних моделей цифрової трансформації. Важливими складовими є налагодження цифрової взаємодії бізнесу зі стейкхолдерами, впровадження ефективних систем цифрової підтримки управлінських рішень і розвиток спільних цифрових виробництв. Сукупна реалізація зазначених заходів сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, активізації інноваційної діяльності та залученню інвестицій на територіальному рівні [25].

Забезпечення необхідних цифрових тектонічних зрушень для активізації інвестиційно-інноваційного розвитку територій є неможливим без формування цифрової грамотності та цифрової культури населення як ключового споживача цифрових ресурсів і водночас інтелектуально-

кадрового потенціалу території. В умовах прискорення цифрових трансформацій суттєвим бар'єром переходу до нової цифрової реальності залишається невідповідність значної частини громадян до використання цифрових інструментів, що зумовлено низьким рівнем їх цифрових компетентностей [35].

Наразі в Україні сформовано рамку цифрових компетентностей для громадян, яка охоплює такі базові сфери: основи комп'ютерної грамотності, інформаційну грамотність, уміння працювати з даними, створення цифрового контенту, комунікацію та взаємодію в цифровому суспільстві, безпеку в цифровому середовищі, розв'язання проблем із використанням цифрових технологій та навчання впродовж життя [16]. Водночас результати дослідження свідчать про наявність суттєвих проблем у цій сфері: за даними 2019 року 53 % громадян України мали рівень цифрової грамотності нижчий за базовий. Найбільш проблемною залишається сфера використання програмного забезпечення – лише 28 % громадян володіють навичками, вищими за базовий рівень (робота з текстовими редакторами, електронними таблицями, редагуванням мультимедійного контенту та створенням презентацій) [5].

Разом із тим, відносно кращі результати спостерігаються у сфері використання цифрових технологій населенням для розв'язання щоденних практичних завдань. Зокрема, близько 55 % громадян володіють цифровими компетентностями, що перевищують базовий рівень, зокрема у частині здійснення електронних платежів, фінансових операцій, онлайн-покупок, а також участі в дистанційних формах навчання [31]. Це свідчить про необхідність реалізації послідовної та комплексної державної й регіональної політики, спрямованої на підвищення рівня цифрової грамотності населення як важливої складової формування інвестиційно-інноваційного потенціалу територій.

На сучасному етапі розвитку економіки інновації виконують роль базового чинника економічного і соціального прогресу. Їх активне

впровадження забезпечує оновлення соціально-економічних систем, у тому числі на регіональному та територіальному рівнях, сприяє структурним трансформаціям галузей і національної економіки в цілому, формуванню нових видів економічної діяльності, а також створює передумови для більш збалансованого просторового розвитку та скорочення міжрегіональних відмінностей у рівні й якості життя населення. Водночас посилення конкуренції на світових ринках додатково актуалізує потребу у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних виробників [32].

З урахуванням значного інноваційного потенціалу як чинника підвищення якості продукції, оптимізації витрат, зростання продуктивності праці та здійснення інноваційно-технологічного оновлення виробництва, особливої ваги набуває створення сприятливого організаційно-економічного середовища для генерації, відтворення та практичного використання інновацій. У цьому контексті пріоритетним напрямом є підвищення ефективності інноваційно-інвестиційних процесів за рахунок розвитку та активізації діяльності суб'єктів інноваційної інфраструктури на регіональному рівні [18].

Одним із найбільш актуальних викликів сучасного етапу регіонального розвитку є формування дієвих умов для зменшення просторових диспропорцій та повноцінного залучення внутрішнього потенціалу територій з метою активізації інноваційного, зокрема цифрового, зростання. Реалізація інноваційної траєкторії розвитку регіонів передбачає створення розвиненої інноваційної інфраструктури, здатної забезпечити результативну взаємодію науки, освіти та реального сектору економіки, а також ефективний трансфер наукових розробок у виробничу практику, що, своєю чергою, сприятиме появі нових інноваційно орієнтованих підприємств [11].

Водночас, попри наявність в Україні значного науково-дослідного й освітнього потенціалу, розвиненої промислової бази, накопиченого досвіду створення інноваційно-виробничих структур (зокрема технологічних і індустриальних парків), а також сформованого нормативно-правового

підґрунтя для їх функціонування, на сьогодні не сформовано цілісну та ефективну систему інноваційної інфраструктури. Наявні інститути інноваційного розвитку переважно функціонують фрагментарно та не забезпечують належного впливу на структурну модернізацію економіки регіонів [2].

Станом на сьогодні в Україні створено та формально функціонують 60 індустриальних парків, включених до відповідного реєстру, 16 технопарків, 24 центри інновацій і трансферу технологій, 22 інноваційні центри, 38 центрів комерціалізації, 24 інноваційні бізнес-інкубатори, один інвестиційно-технологічний кластер, понад 30 кластерних об'єднань, інноваційно-виробничі об'єднання, стартап-школи, інкубаційні програми, центри інтелектуальної власності, венчурні та інвестиційні фонди тощо [13]. Однак кількісна розгалуженість таких структур не трансформувалася у відповідну якість їх діяльності: за останнє десятиліття було зареєстровано лише 16 інноваційних проєктів, при цьому технологічні парки фактично не реалізовували проєктну діяльність, а серед наукових парків активними виявилися лише близько 40 % [12]. Це свідчить про системні проблеми в управлінні та координації інноваційної інфраструктури.

Таким чином, досягнення сталого територіального розвитку можливе лише за умови формування цілісної інноваційно-цифрової екосистеми, яка забезпечує узгоджену взаємодію органів влади, бізнесу, населення та суб'єктів інноваційної інфраструктури. Реалізація запропонованих підходів сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, активізації інноваційної діяльності та формуванню сучасних конкурентоспроможних територій.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження обґрунтовано, що інноваційно-інвестиційний потенціал є комплексною економічною категорією, яка поєднує інноваційні та інвестиційні складові та відображає можливості територій до соціально-економічного розвитку в умовах трансформаційних змін і зростання ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища. Аналіз наукових підходів засвідчив відсутність єдиного трактування даного поняття та домінування ресурсного підходу, який потребує доповнення інституційними, інфраструктурними й організаційними чинниками з урахуванням територіальної специфіки.

Встановлено, що формування та реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу здійснюються в межах взаємопов'язаного відтворювального циклу, який охоплює етапи формування, використання, збереження та розвитку потенціалу, а також реалізуються на різних рівнях економічної системи — державному, регіональному та рівні суб'єктів господарювання. Систематизація класифікаційних ознак інноваційно-інвестиційного потенціалу дозволила окреслити його наявні та перспективні складові, рівень залучення до господарської діяльності, можливості практичної реалізації та достатність для досягнення поставлених цілей розвитку.

Доведено, що ефективна реалізація інноваційно-інвестиційного потенціалу сприяє активізації економічних процесів, стимулює інноваційну діяльність і залучення інвестицій, забезпечує зростання ефективності виробництва, підвищення рівня зайнятості населення та покращення якості життя. Врахування ресурсних, інституційних і інфраструктурних чинників формування потенціалу створює наукове підґрунтя для обґрунтування подальших напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку територій і подолання існуючих диспропорцій соціально-економічного розвитку.

У ході дослідження встановлено, що розвиток територій у сучасних умовах значною мірою залежить від ефективності формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу, який поєднує ресурсні, інституційні

та інфраструктурні складові. Обґрунтовано, що інноваційно-інвестиційний розвиток територій є ключовою передумовою підвищення їх конкурентоспроможності, активізації економічної діяльності, зростання зайнятості та покращення якості життя населення. Водночас наявні територіальні диспропорції зумовлюють необхідність застосування нових підходів до розвитку, орієнтованих на використання внутрішнього потенціалу територій і зовнішніх можливостей співпраці.

Доведено, що міжрегіональне та транскордонне співробітництво виступає ефективним інструментом стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку територій, сприяючи інтеграції регіонів у ширший економічний простір, залученню інвестицій, розвитку інфраструктури та поширенню інновацій. Використання різноманітних форм міжтериторіального партнерства дозволяє регіонам України активніше долучатися до міжнародних програм розвитку, підвищувати інституційну спроможність та забезпечувати більш збалансований і сталий розвиток територій у довгостроковій перспективі.

У результаті аналізу сучасного стану та динаміки інноваційно-інвестиційних процесів в економіці України встановлено, що розвиток територій характеризується високою нерівномірністю та нестійкістю. Протягом досліджуваного періоду частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП знизилася з понад 20 % у докризові роки до близько 11–15 % у 2022–2024 рр., що є суттєво нижчим за мінімально необхідний рівень для забезпечення розширеного відтворення. Інвестиційна активність залишається концентрованою у кількох регіонах (м. Київ, Дніпропетровська, Полтавська області), тоді як більшість територій демонструють обмежені можливості залучення капіталу, що поглиблює міжрегіональні диспропорції.

Оцінка інноваційної складової розвитку територій свідчить про системне зниження науково-дослідного потенціалу. Кількість організацій, що здійснюють наукові дослідження і розробки, скоротилася майже вдвічі, а частка витрат на НДР у ВВП зменшилася до 0,33 % у 2022 році, що у 6–7 разів

нижче за середній показник країн ЄС. У міжнародних рейтингах інноваційного розвитку Україна протягом останніх років займає позиції у другій половині списків: у Глобальному індексі інновацій – понад 50-те місце, у Bloomberg Innovation Index – близько 60-го місця, що свідчить про наявність потенціалу за умови низької ефективності його реалізації на регіональному рівні.

Загалом результати аналізу показують, що інноваційно-інвестиційний розвиток територій України стримується недостатнім рівнем фінансування, слабкістю інституційного середовища, високими безпековими ризиками та низьким рівнем комерціалізації інновацій. За таких умов ключовим завданням державної та регіональної політики є формування цілісної системи стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, орієнтованої на розвиток регіональної інфраструктури, підтримку наукоємних секторів та створення нових точок економічного зростання територій, що є необхідною передумовою післявоєнного відновлення та сталого розвитку України.

Проведене дослідження механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами територіального розвитку засвідчило зростання ролі цифрової трансформації як одного з ключових інструментів активізації економічної діяльності регіонів. Цифровізація управлінських процесів, розвиток електронних сервісів, впровадження smart-рішень та цифрових платформ формують нові можливості для підвищення ефективності використання ресурсів, покращення якості публічних послуг і створення сприятливого середовища для залучення інвестицій.

Водночас встановлено, що рівень цифрової та інноваційної зрілості територій України залишається нерівномірним, що зумовлює значну асиметрію у темпах територіального розвитку. Попри наявність успішних регіональних практик і державних програм цифрової трансформації, більшість територій стикається з обмеженнями інституційного, фінансового та кадрового характеру. Недостатня узгодженість стратегічного і бюджетного планування, фрагментарність цифрових рішень та обмежений доступ до

інвестиційних ресурсів стримують масштабування інноваційних проєктів на регіональному рівні.

Таким чином, підвищення результативності управління інвестиційно-інноваційним розвитком територій потребує формування цілісної системи цифрового управління, посилення інституційної спроможності регіонів, розвитку цифрової інфраструктури та поглиблення взаємодії між органами влади, бізнесом і науковим середовищем. Реалізація цих підходів дозволить зменшити територіальні диспропорції, підвищити інвестиційну привабливість регіонів і забезпечити стає інноваційно-інвестиційне зростання територій у середньо- та довгостроковій перспективі.

Проведене дослідження засвідчило, що сучасний стан інноваційно-інвестиційного розвитку територій України характеризується низьким рівнем інноваційної активності, значною міжрегіональною асиметрією, обмеженістю фінансових ресурсів та недосконалістю інституційних механізмів управління розвитком. Незважаючи на наявність значного науково-освітнього, промислового та ресурсного потенціалу, його використання залишається фрагментарним і не забезпечує належних темпів економічного зростання регіонів та підвищення якості життя населення.

Для забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку територій доцільно реалізувати комплекс взаємопов'язаних заходів, зокрема:

1. Удосконалити інституційне середовище шляхом підвищення прозорості регіонального управління, узгодження стратегічного та бюджетного планування, запровадження результативних механізмів оцінювання ефективності інвестиційних і інноваційних програм.

2. Забезпечити розвиток інноваційної інфраструктури регіонів, зокрема індустріальних і наукових парків, технопарків, кластерів, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій та комерціалізації результатів наукових досліджень.

3. Активізувати залучення інвестицій шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, розвитку механізмів державно-

приватного партнерства, запровадження фінансових стимулів для інноваційних проєктів і стартапів.

4. Підвищити рівень цифрової спроможності органів влади, забезпечивши цифрову досконалість управлінських процесів, розвиток електронних сервісів, інтеграцію державних реєстрів та захист персональних даних.

5. Сприяти цифровій трансформації бізнесу, зокрема шляхом підтримки автоматизації бізнес-процесів, впровадження хмарних технологій, роботизації та використання аналітики даних.

6. Розвивати цифрову грамотність і культуру населення як ключовий чинник формування інтелектуально-кадрового потенціалу територій та підвищення ефективності використання цифрових інновацій.

7. Посилити взаємодію науки, освіти та бізнесу з метою прискорення впровадження інновацій у реальний сектор економіки та підвищення комерціалізації наукових розробок.

Реалізація зазначених заходів дозволить сформувати стійкий інвестиційно-інноваційний фундамент територіального розвитку, зменшити міжрегіональні диспропорції, підвищити конкурентоспроможність регіонів та забезпечити довгострокове соціально-економічне зростання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. Децентралізація : вебсайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Аналіз соціально-економічного розвитку регіонів за 2024 рік за результатами рейтингової оцінки. Міністерство розвитку громад та територій України : вебсайт. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diynalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/monitorynh/rejtingova-otsinka-regioniv/analiz-soczialno-ekonomichnogo-rozvytku-oblastej-ta-mista-kyyeva-za-2024-rik/> (дата звернення: 20.07.2025).
3. Бахур Н. В. Інвестиційне забезпечення розвитку регіонів України: проблеми та шляхи їх вирішення. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/87.pdf (дата звернення: 28.12.2025).
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Законодавство України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1520>.
5. Деякі питання діяльності агенцій регіонального розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1203. Законодавство України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Деякі питання Державного агентства України з інвестицій та інновацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. № 749. Законодавство України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/749-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.09.2025).
7. Дикань В. В., Фролова Н. Л., Цзян Пань. Забезпечення економічної безпеки малого та середнього бізнесу в умовах цифровізації. Інфраструктура

ринку. 2021. Вип. 62. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/62_2021/6.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

8. Звіт про результати діяльності Агенцій регіонального розвитку у 2024 році. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України : вебсайт. URL: https://mtu.gov.ua/files/Zvit_pro_rezultaty_diyalnosti_Agencij_regionalnogo_rozvytku_u_2024_rotsi.pdf (дата звернення: 20.03.2025).

9. Індекс інвестиційної привабливості України. Настрої інвесторів у 2-му півріччі 2023 року. Європейська бізнес асоціація : вебсайт. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/EBA-InvestIndex_2H2023_UKR.pdf (дата звернення: 22.01.2025).

10. Індекс інвестиційної привабливості України. Настрої інвесторів у 2-му півріччі 2024 року. Європейська бізнес асоціація : вебсайт. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2024/12/EBA-InvestIndex_2H-2024_UA.pdf (дата звернення: 22.01.2025).

11. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2021 рік. dei.kyivcity.gov.ua : вебсайт. URL: <https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2022/6/17/rejtyngova-oczinka-za-2024-rik-prezentacijni-materialy.pdf> (дата звернення: 20.06.2025).

12. Огляд інноваційного розвитку. Європейська економічна комісія ООН : вебсайт. URL: https://unece.org/DAM/ceci/publications/icp7_r.pdf (дата звернення: 25.08.2025).

13. Пальчук В. Розвиток економічного потенціалу громад у рамках реформи з децентралізації. Україна: події, факти, коментарі. 2018. № 11. С. 38–50.

14. Піхоцька О. М. Використання коштів Державного фонду регіонального розвитку. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2021/88.pdf (дата звернення: 10.02.2023).

15. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. index.minfin.com.ua : вебсайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 12.04.2025).

16. Про Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР). Державний фонд регіонального розвитку : вебсайт. URL: <https://dfr.minregion.gov.ua/pro-konkurs> (дата звернення: 06.07.2025).

17. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Законодавство України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

18. Про інвестиційні проекти із значними інвестиціями в Україні: податкові преференції. Державна податкова служба України : вебсайт. URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/638901.html> (дата звернення: 10.01.2025).

19. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів : Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 р. № 1359-XIV. Законодавство України : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text> (дата звернення: 02.07.2025).

20. Реалізація середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня у 2024 році : аналітична довідка. Міністерство освіти і науки України : вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2020/06/realizatsiya-prioritetiv2024-mon.pdf> (дата звернення: 20.01.2025).

21. Скільки інвестицій заходить в області України: хто лідер, а хто аутсайдер. Слово і діло : вебсайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/10/16/infografika/ekonomika/skilky-investyczij-zahodyt-oblasti-ukrayiny-xto-lider-a-xto-autsajder> (дата звернення: 22.08.2025).

22. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році : науково-аналітична записка / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда, Т. К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.

23. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України : вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 22.04.2025).

24. Статистична інформація. Державна служба статистики України : вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.04.2025).

25. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. Харківська обласна військова адміністрація : вебсайт. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/Strategiya.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).

26. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку : монографія / за ред. В. С. Кравціва, І. З. Сторонянської. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України», 2020. 532 с.

27. Тридцять років Незалежності України: соціально-економічні підсумки та стратегічні візії майбутнього : аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилук, О. О. Коломієць та ін. ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2021. 324 с.

28. Проекти транскордонної співпраці ЄС: чому вони неефективні в Україні. Європейська правда : веб-сайт. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2018/08/16/7085038/> (дата звернення: 20.01.2025).

29. Політика згуртування ЄС: понад 66 мільйонів євро на транскордонне співробітництво з Україною у сфері охорони здоров'я, довкілля та адміністративної спроможності. Представництво Європейського Союзу в Україні : веб-сайт. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/політика-згуртування-єс-понад-66-мільйонів-євро-на-транскордонне_uk?s=232 (дата звернення: 20.01.2025).

30. ЄС виділяє понад 530 млн євро на транскордонне співробітництво з Україною та Молдовою. Економічна правда : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/2/694542/> (дата звернення: 20.01.2025).

31. Заблудська І. В., Ахромкін Є. М. Інфраструктурне забезпечення активізації міжрегіонального співробітництва в Україні: стан та задуми. Прометей. 2013. № 1. С. 22-25.
32. Цзян Пань. Міжрегіональне співробітництво країн як базис забезпечення збалансованого інвестиційно-інноваційного розвитку територій. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку територій : матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. інтернет – конф. (28 жовтня 2022 р., м. Харків). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. С. 151–155. URL : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17673>.
33. Родченко В. Б., Прус Ю. І. Стратегічні пріоритети просторово економічного розвитку регіонів України. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2020. Вип. 16. Т. 1. С. 133–145.
34. Родченко В. Б., Прус Ю. І. Глобальні орієнтири просторового розвитку в сучасних умовах: виклики для України. Соціальна економіка. 2018. Вип. 55. С. 50-61.
35. Захарін С. В., Лі Інін, Ван Веньцянь. Активізація українсько китайського економічного співробітництва. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. 2016. Вип. 2. С. 28-32.
36. Економіка та бізнес-клімат КНР. Посольство України в Китайській Народній Республіці : веб-сайт. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/186-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem/ekonomika-ta-biznes-klimat-knr> (дата звернення: 20.01.2025).
37. World Robotics Report. European Commission : website. URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/rtd/items/771175/en> (last accessed: 10.05.2025).
38. Геополітичний трикутник США-Китай-ЄС. Економічні інтереси України на тлі суперечностей : аналітичне дослідження. prismua.org : веб-сайт. URL: http://prismua.org/wp-content/uploads/2021/09/EU_china_usa.pdf (дата звернення: 18.03.2025).
39. Zuzana Zavarská. China in Europe: FDI Trends and Policy Responses in the 17+1 Region and Austria. wiiw.ac.at : website. URL: <https://wiiw.ac.at/china->

in europe-fdi-trends-and-policy-responses-in-the-17-1-region-and-austria-dlp-6123.pdf (last accessed: 21.02.2025).

40. Value of export of goods from China from 2012 to 2022. statista.com : website. URL: <https://www.statista.com/statistics/263661/export-of-goods-from-china/> (last accessed: 21.02.2025).